

บทที่ 1

บทนำ

✓ ความเป็นมาของปัญหา

ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าคำที่ทำหน้าที่เป็นคำบุพบทในสมัยสุโขทัย และอยุธยา มีที่ไช้ต่างกับปัจจุบัน คำบุพบทในสมัยสุโขทัย และอยุธยาบางคำ สมัยปัจจุบันอาจใช้คำอื่นหรือไม่ใช้คำบุพบทเลยก็ได้

ตัวอย่าง

1. "แลพระองค์จะไค้ก่นาวถ้อยคำต่อหน้าพระพุทธรูปทั้งหลายผู้งั้นว่า
เราจะเอาทรัพย์สินสิ่งสินส่วยลากรแก่หน้าพระพุทธรูปองค์ใดองค์หนึ่งนั้นหามิได้เลย"

(ไตรภูมิ น. 110)

2. "แลชายโกรชแก่หญิง เกบเอาสินเดิมแลทรัพย์สินของลงจาก
เรือนหนีหญิง แล้วเอามีกพร้าขวานหันเส้าเรือนเส้าหอหญิงเสีย"

(กฎหมาย น. 288)

ในสมัยสุโขทัยใช้ เอา(อะไร)แก่(ใคร) ดังในตัวอย่างแรก แต่ในสมัยปัจจุบันใช้ เอา(อะไร)จาก(ใคร) คือเปลี่ยนคำบุพบท แก่ เป็นคำบุพบท จาก และในสมัยอยุธยาใช้ โกรชแก่(ใคร) ดังในตัวอย่างที่สอง แต่ในสมัยปัจจุบันใช้ โกรช(ใคร) โดยไม่มีคำบุพบท แก่ ความหลังกริยา โกรช

✓ ดังนั้นผู้วิจัยจึงประสงค์จะศึกษาให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นว่า คำบุพบทสมัยสุโขทัย และอยุธยามีที่ไช้ มีวิธีไช้อย่างไร ไช้เหมือนหรือต่างกับปัจจุบัน ทั้งนี้จะช่วยให้ทราบเรื่องการเปลี่ยนแปลงของการใช้คำบุพบทในสมัยต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

✓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาว่าในสมัยสุโขทัยและอยุธยามีคำบุพบทที่ไค้ค่า อะไรบ้าง

และคำบุพบทนั้น ๆ มีวิธีใช้อย่างไร

2. เพื่อเปรียบเทียบการใช้คำบุพบทในสมัยสุโขทัยและอยุธยา กับสมัยปัจจุบันว่าเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

งานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้

เรื่องคำบุพบทได้มีผู้กล่าวถึงดังนี้

พระยาอุปถัมภ์ศิลปสาร ได้กล่าวถึงคำบุพบทไว้ว่า

"บุพบท (อ่านว่า บุษ-พะ-บพ) แปลว่าคำหน้านาม หมายความว่าถึงคำชนิดที่ใช้นำหน้านาม สรรพนาม หรือกริยาบางพวกที่เรียกว่ากริยาสภาวมาลา เพื่อบอกตำแหน่งของคำนาม สรรพนาม หรือกริยาเหล่านั้นว่ามีหน้าที่เป็นอะไร เช่นตัวอย่างว่า 'เขาที่ฉันด้วยมือ' คำนี้นบุพบท 'ด้วย' บอกตำแหน่งของคำ 'มือ' ว่ามีหน้าที่สำหรับที่ เป็นคน"¹

พระยาอุปถัมภ์ศิลปสาร ได้แบ่งชนิดของคำบุพบทไว้ดังนี้

1. คำบุพบทนำหน้ากรรม ได้แก่คำ "ซึ่ง แก่" บุษพทที่ใช้นำหน้ากรรมกรก (ผู้ถูกกระทำ) ในภาษาไทยเราไม่นิยมใช้ มักใช้กรรมกรกลอย ๆ
2. คำบุพบทนำหน้าคำที่เป็นเจ้าของ ได้แก่คำ "ของ แห่ง" ใช้นเชื่อมกับนามข้างหน้า
3. คำบุพบทนำหน้าบทออกลักษณะ ได้แก่บุพบทที่นำหน้าคำ หรือวลีที่ทำหน้าที่บอกลักษณะ หรืออาการของบทข้างหน้า ซึ่งมักเป็นคำกริยาหรืออาการนาม คำบุพบทชนิดนี้มี 2 อย่างคือ

¹ พระยาอุปถัมภ์ศิลปสาร, หลักภาษาไทย (พระนคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2514), หน้า 97.

3.1 คำบุพบทนำหน้าทที่บอกลักษณะ เป็นเครื่องใช้ หรือมี
อาการร่วมกัน ตามกัน หรือแสดงอาการต่าง ๆ ได้แก่คำ "ด้วย กับ ทั้ง โดย
ตาม ฯลฯ"

3.2 คำบุพบทนำหน้าทที่บอกลักษณะ เป็นผู้รับ และเป็นความ
ประสงค์ของบทหน้า ได้แก่คำ "แก่ แก่อ เพื่อ สำหรับ เฉพาะ ฯลฯ"

4. คำบุพบทนำหน้าทบอกเวลา ได้แก่ บุพบทซึ่งนำหน้าคำหรือวลีที่
ทำหน้าที่บอกเวลา คำบุพบทชนิดนี้มี 4 อย่าง คือ

4.1 คำบุพบทนำหน้าทบอกเวลาทั่วไป ได้แก่คำ "ใน เมื่อ
ณ ฯลฯ"

4.2 คำบุพบทนำหน้าทบอกเวลาเริ่มต้น ได้แก่คำ "แต่
ตั้งแต่ ฯลฯ"

4.3 คำบุพบทนำหน้าทบอกเวลาสุดท้าย ได้แก่คำ "จนกระทั่ง
 ฯลฯ"

4.4 คำบุพบทนำหน้าทบอกเวลาเฉพาะ ได้แก่คำ "สำหรับ
เฉพาะ ฯลฯ"

5. คำบุพบทนำหน้าทบอกสถาน ได้แก่บุพบทที่นำหน้าคำหรือวลีซึ่ง
ทำหน้าที่บอกสถานที่ต่าง ๆ มีลักษณะคล้ายกับบุพบทนำหน้าทบอกเวลา คำบุพบทชนิด
นี้มี 5 อย่าง คือ

5.1 คำบุพบทนำหน้าทบอกสถานที่ทั่วไป คือบอกสถานที่กว้าง ๆ
ไม่รู่ว่าตรงไหนแน่ ได้แก่คำ "ที่"

5.2 คำบุพบทนำหน้าทบอกสถานที่เฉพาะ ได้แก่คำ "ใต้ ใน
เหนือ บน ข้าง ริม ฯลฯ"

5.3 คำบุพบทนำหน้าทบอกระยะของสถานที่ ได้แก่คำ "ใกล้
ไกล ห่าง ชิด ฯลฯ"

5.4 คำบุพบทนำหน้าบอกสถานที่ต้นทาง หรือเหตุการณ์
ต้นเค้า ได้แก่ คำ "แต่ จาก ฯลฯ"

5.5 คำบุพบทนำหน้าบอกสถานที่เมืองปลาย มักใช้กับกริยา
เคลื่อนไหว เช่น "ไป มา" คำบุพบทนำหน้าบอกสถานที่เมืองปลาย ได้แก่ คำ "ถึง
สู่ ยัง ที่ จน กระทั่ง ฯลฯ"

6. คำบุพบทนำหน้าบอกประมาณ ได้แก่บุพบทซึ่งนำหน้าคำ หรือวลี
ที่ทำหน้าที่บอกกำหนดจำนวน คำบุพบทชนิดนี้มี 2 อย่าง คือ

6.1 คำบุพบทนำหน้าบอกกำหนดแน่นอน ได้แก่ คำ "สิ้น ทั้ง
ทั้งสิ้น หมกทั้ง ตลอด พอ ฯลฯ"

6.2 คำบุพบทนำหน้าบอกกำหนดไม่แน่นอน ได้แก่ คำ "เกือบ
ประมาณ สัก ราว ฯลฯ"

บรรจบ พันธุเมธา ได้กล่าวถึงคำบุพบทไว้ว่า

"บุพบท คือ คำที่นำหน้านาม หรือคำที่ทำหน้าที่ได้อย่างนาม เพื่อให้
ความเนื่องกัน และไต่ความสมบูรณ์"¹

บรรจบ พันธุเมธา ได้แบ่งชนิดของคำบุพบทไว้ดังนี้

1. คำบุพบทที่นำหน้าคำที่เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ ได้แก่ คำ "ด้วย กับ
โดย เพราะ"
2. คำบุพบทที่นำหน้าคำที่เป็นเครื่องประกอบ เครื่องเกี่ยวเนื่องกัน
ได้แก่ คำ "ทั้ง กับ"

¹ บรรจบ พันธุเมธา, ลักษณะภาษาไทย (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา,
2514), หน้า 196.

3. คำบุพบทที่นำหน้าคำที่เกี่ยวกับการให้การรับ ได้แก่ คำ "แก่ แด่
ต่อ เพื่อ สำหรับ เฉพาะ"
4. คำบุพบทที่นำหน้าคำวิเศษณ์ คำนาม หรือบุพบทเอง เพื่อขยายความ
ให้ชัดเจนขึ้น ได้แก่ คำ "โดย ตาม ด้วย"
5. คำบุพบทที่นำหน้าคำที่เป็นแคนออก แคนพราก แยกไป ออกไป ได้แก่
คำ "จาก แต่ ตั้งแต่"
6. คำบุพบทที่นำหน้าคำที่มาเปรียบเทียบ ได้แก่ คำ "กว่า"
7. คำบุพบทที่นำหน้าคำที่บอกสถานที่ ได้แก่ คำ "ใน ภายใน นอก ภายในนอก
ใต้ ภายใต บน ข้างบน ล่าง ข้างล่าง ข้างใต้ ข้างใน ข้างนอก หน้า ข้างหน้า หลัง
ข้างหลัง เหนือ ริม กลาง เยื้อง กับ ณ "
8. คำบุพบทที่นำหน้าคำที่บอกเวลา ได้แก่ คำ "ใน ภายใน นอก ใกล้เคียง หน้า
หลัง ภายหลัง ณ "
9. คำบุพบทที่นำหน้าคำที่บอกทิศทางที่มุ่งไป ได้แก่ คำ "สู่ ถึง ยัง"
10. คำบุพบทที่นำหน้าคำที่แสดงความเป็นเจ้าของ ได้แก่ คำ "ของ แห่ง"

สุมิตรา อังวิชนกุล ได้ให้คำจำกัดความของคำบุพบทไว้ว่า "ในการกำหนด
คำบุพบท เราใช้กรอบประโยคทดสอบ ทั้งสองนี้เป็นหลักคือ

1. นาม กริยาอาการ คำช่วยกริยา _____ นาม
2. นาม คำช่วยกริยา กริยาอาการ _____ นาม

โดยกำหนดว่า คำใด ๆ ก็ตามที่สามารถปรากฏในช่องว่างในกรอบประโยคใดประโยค
หนึ่งของทั้งสองนี้ได้ ก็ถือว่าเป็นคำบุพบท" ¹

ผลการวิจัยปรากฏว่ามีคำบุพบทในภาษาไทยอยู่ 38 คำ คือ "กะ กับ กว่า กลาง
แก่ ใกล้เคียง ใกล้ ข้าง จาก เฉพาะ ชิด ด้วย โดย ตรง ตลอด ต่อ ตั้งแต่ ตาม แต่ ใต้
ถึง แดว ทั้ง ทาง ที่ ใน นอก บน ประจำ เชื้อ เพื่อ ริม สำหรับ หน้า หลัง ห่าง เหนือ
ให้" และได้กล่าวถึงการใช้นำคำบุพบทตามหลังคำกริยาเป็น 2 หัวข้อ คือ

¹ สุมิตรา อังวิชนกุล, "คำบุพบทในภาษาไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
แผนกวิชามัธยมศึกษา คณะบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2509), หน้า 5.

ก. คำบุพบทที่ใช้ตามหลังกริยาอาการ กริยาสกรรม กริยาทวิกรรม หรือกริยาที่ต้องมีบุพบทตามเสมออย่างใดอย่างหนึ่ง คำบุพบททั้ง 4 ประเภทแบ่งได้ เป็น 3 ชนิด

1. บุพบทใช้ตามหลังกริยาได้ประเภทเดียวมี 3 คำ ได้แก่ "กว่า" ใช้ตามหลังกริยาอาการ และ "เมื่อ เพื่อ" ใช้ตามหลังกริยาสกรรม
2. บุพบทใช้ตามหลังกริยาได้ 2 ประเภท มี 16 คำ ได้แก่ "ไกล จาก ชิด ค้ำย โดย แต่ แลว ทาง นอก บน ประจำ สำหรับ เหนือ ห่าง ให้" ใช้ตามหลังกริยาอาการ และกริยาสกรรม และ "แก่" ใช้ตามหลังกริยาสกรรม และกริยาที่ต้องมีบุพบทตามเสมอ
3. บุพบทใช้ตามหลังกริยาได้ 3 ประเภท มี 19 คำ ได้แก่ "ใกล้ กลาง ข้าง เฉพาะ ตรง ตลอด ตั้งแต่ ตาม ใ้ ถึง ทั้ง ที่ ใน ริม หน้า หลัง" ใช้ตามหลังกริยาอาการ กริยาสกรรม และกริยาทวิกรรม และ "กะ กับ ต่อ" ใช้ตามหลังกริยาอาการ กริยาสกรรม และกริยาที่ต้องมีบุพบทตามเสมอ

ข. คำกริยาแต่ละคำที่ใช้กับบุพบทแบ่งเป็น 2 ชนิด

1. กริยาที่อาจจะใช้กับบุพบทเพียงคำเดียว หรืออาจจะใช้กับบุพบทสองหรือสามคำเท่านั้น จะเอาบุพบทอื่น ๆ มาใช้ค้ำยไม่ได้
2. กริยาที่อาจจะใช้กับบุพบทได้มากกว่า 3 คำ คือ ตั้งแต่ 4 คำ จนถึง 20 คำ

นววรรณ พันธุเมธา ไ้กล่าวถึงคำเชื่อมไว้ว่า

*๕ "คำเชื่อมคือคำที่ใช้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ หรือระหว่างสิ่งต่าง ๆ กับเหตุการณ์"¹

นววรรณ พันธุเมธา ไ้จำแนกคำเชื่อมตามความหมายไว้ 17 ประการ คือ

1. คำเชื่อมบอกเจ้าของ ใช้หน้าหน้านามบอกเจ้าของ ได้แก่ "ของ แห่ง"

¹นววรรณ พันธุเมธา. ไวยากรณ์ไทย (กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, 2525), หน้า 55.

2. คำเชื่อมบอกผู้มีส่วนร่วม ใช้นำหน้านามบอกผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ "กับ"

3. คำเชื่อมบอกเครื่องมือ ใช้นำหน้านามบอกเครื่องมือ ได้แก่ "ด้วย กับ โดย"

4. คำเชื่อมบอกแหล่ง ใช้นำหน้านามบอกแหล่งของสิ่งต่างๆ มี 3 ประเภท

4.1 คำเชื่อมบอกแหล่งที่มีสิ่งต่าง ๆ ได้แก่ "ใน นอก ถัด เหนือ บน ริม กลาง เบื้องกับ ใกล้ ใกล้ ตรง ตาม ที่ หน้า หลัง ใต้ แถว ภายใน เบื้อง ภายนอก ภายใต้อ่างใต้อ่างใน อ่างนอก อ่างหน้า อ่างหลัง ระหว่าง"

4.2 คำเชื่อมบอกแหล่งเดิมของสิ่งต่าง ๆ ได้แก่ "จาก"

4.3 คำเชื่อมบอกจุดหมายของสิ่งต่าง ๆ ได้แก่ "สู่ ยัง แก่ แก่
ต่อ"

5. คำเชื่อมบอกเวลา ใช้นำนาม หรือประโยคที่บอกเวลา มี 5 ประเภท คือ

5.1 คำเชื่อมบอกเวลาก่อน ใช้นำประโยคที่แสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน ได้แก่ "หลังจาก พอ ทันทีที่ หลังจากที่ พอเวลา ครั้น" คำเชื่อมบอกเวลา "พอ พอเวลา หลังจาก ครั้น" ใช้นำหน้านามบอกเวลาได้ด้วย

5.2 คำเชื่อมบอกเวลาภายหลัง ใช้นำประโยคที่แสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายหลัง ได้แก่ "ก่อน กว่า ก่อนหน้า ก่อนที่ ตั้งแต่ก่อน ก่อนหน้าที่ เมื่อก่อน แล้ว แล้ว...ก็ แล้ว...เลย แล้ว ถึง แล้ว...ก็เลย ต่อมา" คำเชื่อม "ก่อน ตั้งแต่ก่อน เมื่อก่อน" ใช้นำนามบอกเวลาได้ด้วย คำเชื่อม "ภายใน ใกล้" ใช้นำนามบอกเวลาเท่านั้น

5.3 คำเชื่อมบอกเวลาเดียวกัน ใช้นำประโยคที่แสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเวลาเดียวกับประโยคหน้า ได้แก่ "เมื่อคราว ขณะที่ ในขณะที่ ระหว่างที่ ในระหว่างที่ ตอน เมื่อ เวลา ในเวลา ในเวลาที่ ตอนที่ เวลาที่ เมื่อตอนที่ เมื่อตอน เมื่อครั้ง เมื่อเวลา นอกจากนั้น" คำเชื่อม "ตอน เมื่อ เวลา" ใช้นำนามบอกเวลาได้ด้วย

5.4 คำเชื่อมบอกเวลาสิ้นสุด ใช้หน้าประโยคที่แสดงว่าเหตุการณ์
ในประโยคหน้าสิ้นสุดลงเมื่อใด ได้แก่ "จนกระทั่ง จนกว่า จนกระทั่ง" คำเชื่อม "จน
กระทั่ง จนกระทั่ง" ใช้หน้านามบอกเวลาได้ด้วย

6. คำเชื่อมบอกลักษณะ ใช้หน้านามหรือประโยคที่บอกลักษณะ ได้แก่
"โดย ด้วย"

7. คำเชื่อมบอกความคล้ายคลึง ใช้หน้านาม หรือประโยคที่บอกความ-
หมายทำนองเดียวกัน ไม่ซ้ำกัน กล่าวรวมกันได้ ได้แก่ "ก็ รวมทั้ง ทั้ง และ
อีกประการหนึ่ง อีกนัยหนึ่ง ไหน ก็ดี นอกจาก ก็ตาม นอกเหนือไปจาก ตลอดจน"

8. คำเชื่อมบอกการเปรียบเทียบ ใช้หน้านาม หรือประโยคที่บอกการ-
เปรียบเทียบ ได้แก่ "กว่า เท่าที่ เท่ากับที่ อกางกับ ราว รวากับ รวากับว่า กว่าที่
ประจักษ์ ดังหนึ่ง คล้าย ๆ กับว่า ประจักษ์ว่า เช่นเดียวกับ ในทำนองเดียวกัน
เสมือนหนึ่ง นอกจากนั้น"

9. คำเชื่อมบอกสิ่งกำหนด ใช้หน้านามที่กำหนดให้กริยาเป็นเช่นนั้น
ได้แก่ "ตาม"

10. คำเชื่อมบอกความขัดแย้ง ใช้หน้าประโยคที่มีความหมายขัดแย้ง
กับประโยคที่กล่าวมาแล้ว ได้แก่ "แต่ แก่กว่า ส่วน ทว่า ถึง"

11. คำเชื่อมบอกความให้เลือกเอา ใช้หน้านาม หรือประโยคที่มี
ความหมายให้เลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น "หรือ หรือไม่ก็ หรือไม่เช่นนั้น
หรือว่า ไม่เช่นนั้น"

12. คำเชื่อมบอกเหตุ ใช้หน้าประโยคที่แสดงเหตุ ได้แก่ "เพราะ
ด้วยเหตุที่ โดยเหตุที่ เพราะว่า เนื่องจาก เนื่องด้วย ด้วย ทั้งนี้เพราะ ก็เพราะ
ก็เพราะว่า เพราะเหตุที่"

13. คำเชื่อมบอกจุดมุ่งหมาย ใช้หน้านาม หรือประโยคที่แสดงจุดมุ่งหมาย
ได้แก่ "เพื่อ ก็เพื่อ เพื่อที่ เพื่อว่า เพื่อ สำหรับ ให้"

14. คำเชื่อมบอกเนื้อความ ใช้หน้านาม หรือประโยคที่บอกเนื้อความ
ได้แก่ "ว่า"

15. คำเชื่อมบอกจำกัด ใช้หน้าประโยคซึ่งใช้จำกัดความหมายของคำนาม
หรือคำกริยาให้แคบเข้า ได้แก่ "ที่ ซึ่ง อัน"

16. คำเชื่อมบอกผล ใช้หน้าประโยคที่แสดงผล ได้แก่ "จึง เลย จน คังนั้น ในที่สุด ถึงกับ ก็เลย ค้วยเหตุนี้ เหตุฉะนี้ ฉะนั้น เพราะฉะนั้น ผลที่สุด จนกระทั่ง"

17. คำเชื่อมแสดงตัวอย่าง ใช้หน้านาม หรือประโยคที่แสดงตัวอย่าง ได้แก่ "เป็นต้นว่า เช่น คังเช่น อาทิเช่น"

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของการวิจัย
2. เอกสารที่ใช้ในการวิจัย

✓ 1. ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาคำบุพเพท ผู้วิจัยจะศึกษาเฉพาะคำบุพเพทที่ปรากฏในสมัยสุโขทัย และอยุธยาเท่านั้น และจะศึกษาเปรียบเทียบคำบุพเพทในสมัยสุโขทัย และอยุธยา กับ สมัยปัจจุบัน ทั้งในส่วนที่เหมือนกันและแตกต่างกัน ส่วนคำบุพเพทที่ไม่ปรากฏในข้อมูลสมัยสุโขทัยและอยุธยา แต่ปรากฏในสมัยปัจจุบัน จะไม่อยู่ในขอบเขตของการวิจัยครั้งนี้

✓ 2. เอกสารที่ใช้ในการวิจัย

ในวิทยานิพนธ์นี้ จะใช้เอกสารดังต่อไปนี้

2.1 สมัยสุโขทัย ข้อมูลได้มาจากศิลาจารึกในสมัยสุโขทัย ที่ได้ถ่ายทอดมาเป็นคำอ่านในภาษาปัจจุบัน และจากหนังสือไตรภูมิพระร่วง

2.2 สมัยอยุธยา ข้อมูลได้มาจากจดหมายเหตุในรัชกาลต่าง ๆ และหนังสือกฎหมายตราสามดวง เป็นต้น โดยผู้วิจัยจะถือเอาการแบ่งสมัยเช่นเดียวกับ

จิราพร โชติเชียรวงค์¹ คือสมัยอยุธยาเริ่มตั้งแต่กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี จนถึงรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

2.3 สมัยปัจจุบัน ข้อมูลที่จะนำมาเปรียบเทียบได้จากภาษาเขียนที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน โดยเก็บรวบรวมจากตำรา บทความทางวิชาการ ตำรา หลักภาษาไทยที่อธิบายเรื่องการใช้คำพูดต่าง ๆ เช่น หลักภาษาไทยของ พระยาอุปกิตศิลปสาร ลักษณะภาษาไทยของ บรรจบ พันธุเมธา เป็นต้น และจาก ภาษาเขียนที่ผู้เขียนวิทยานิพนธ์และคนไทยทั่วไปใช้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. สืบหาเอกสารที่ใช้ในการวิจัย แล้วเก็บรวบรวมประโยคหรือข้อความที่มีคำพูดปรากฏอยู่
2. แยกประเภทของข้อมูล และวิเคราะห์คำพูดในข้อมูลเหล่านั้น ว่า ใช้นำหน้าคำนามที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับกริยาอย่างไร
3. นำผลที่ได้จากการศึกษามาเรียบเรียง
4. สรุปผลการวิจัยและเสนอแนะ

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

ผู้วิจัยคาดว่า การศึกษาเรื่องคำพูดในสมัยสุโขทัยและอยุธยา จะให้ความเข้าใจเกี่ยวกับคำพูดในภาษาไทยได้ดียิ่งขึ้น และการศึกษาเปรียบเทียบคำพูดในสมัยสุโขทัยและอยุธยา กับปัจจุบัน จะช่วยให้ทราบว่าคำพูดในภาษาไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง และจะเป็นแนวทางการศึกษาความเปลี่ยนแปลงของคำชนิดอื่น ๆ ต่อไป

¹จิราพร โชติเชียรวงค์, "การศึกษาเปรียบเทียบการใช้คำสันธานในสมัยสุโขทัย อยุธยากับปัจจุบัน" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย คณะบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524), หน้า 7.

คำและอักษรย่อของแหล่งข้อมูล

<u>คำและอักษรย่อ</u>	<u>แหล่งข้อมูล</u>
<u>สมัยสุโขทัย</u>	
จารึก ล.1	จารึกหลักที่ 1 จารึกพ่อขุนรามคำแหง
จารึก ล.2	จารึกหลักที่ 2 จารึกวัดศรีชุม
จารึก ล.3	จารึกหลักที่ 3 จารึกนครชุม
จารึก ล.4	จารึกหลักที่ 4 จารึกวัดป่ามะม่วง
จารึก ล.5	จารึกหลักที่ 5 จารึกวัดป่ามะม่วง
จารึก ล.6	จารึกหลักที่ 6 จารึกวัดป่ามะม่วง
จารึก ล.7	จารึกหลักที่ 7 จารึกวัดป่ามะม่วง
จารึก ล.7ก	จารึกหลักที่ 7ก จารึกวัดมหาธาตุ-วัดสระศรี
จารึก ล.8	จารึกหลักที่ 8 จารึกเขาสุมนกูฏ
จารึก ล.8ข	จารึกหลักที่ 8ข จารึกวัดพระมหาธาตุ
จารึก ล.8ค	จารึกหลักที่ 8ค จารึกภาษาไทยเขียนด้วย อักษรไทย
จารึก ล.9	จารึกหลักที่ 9 จารึกวัดป่าแดง
จารึก ล.9ก	จารึกหลักที่ 9ก จารึกวัดศรีศักดิ์
จารึก ล.10	จารึกหลักที่ 10 ศิลาจารึก จ.ศ. 766
จารึก ล.11	จารึกหลักที่ 11 จารึกวัดเขากบ
จารึก ล.13	จารึกหลักที่ 13 จารึกบนฐานพระอิศวร เมืองกำแพงเพชร
จารึก ล.14	จารึกหลักที่ 14 จารึกวัดเขมา
จารึก ล.15	จารึกหลักที่ 15 จารึกวัดพระเสด็จ
จารึก ล.40พิเศษ	จารึกหลักที่ 40พิเศษ จารึกเจดีย์น้อย
จารึก ล.64	จารึกหลักที่ 64 จารึกอักษรแบบสุโขทัย
จารึก ล.93	จารึกหลักที่ 93 จารึกวัดอโศการาม

คำและอักษรย่อแหล่งข้อมูล

จารึก ล.95

จารึกหลักที่ 95 จารึกวัดหินตั้ง

จารึก ล.106

จารึกหลักที่ 106 จารึกวัดข้างล้อม

ไตรภูมิ

ไตรภูมิพระร่วง

สมัยอยุธยา

ประชุมจดหมายเหตุ

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยาภาค 1

ประชุมพระตำรา

ประชุมพระตำราบรมราชูทิศเพื่อกัลปนา

จดหมายเหตุความทรงจำ

จดหมายเหตุความทรงจำของกรมหลวงนรินทรเทวี

20 ก/จ.ศ. 79

จดหมายเหตุว่าด้วยระยะทางทูตสยามไปนมัสการ

พระเมาสีเจดีย์ในเมืองหงสาวดี จ.ศ. 79

20 ค/จ.ศ. 1043

จดหมายเหตุว่าด้วยระยะทางทูตสยามไปนมัสการ

พระเมาสีเจดีย์ในเมืองหงสาวดี จ.ศ. 1043

และมีสวัสดิรักษาต่อท้าย

20 ฉ/3/จ.ศ. 1044

จดหมายเหตุว่าด้วยระยะทางทูตสยามไปนมัสการ

พระเมาสีเจดีย์ในเมืองหงสาวดี จ.ศ. 1044

20 ช/จ.ศ. 1044

จดหมายเหตุว่าด้วยระยะทางทูตสยามไปนมัสการ

พระเมาสีเจดีย์ในเมืองหงสาวดี จ.ศ. 1044

24/จ.ศ. 1078-1177

จดหมายเหตุไต่คว้าด้วยเหตุการณ์ต่าง ๆ ตั้งแต่

จ.ศ. 1078-1177

14/จ.ศ. 1097

จดหมายเหตุรายงานพระเมรุครั้งกรุงเก่า จ.ศ.

1097

16/จ.ศ. 1141

จดหมายเหตุระยะทางพระอุปาสีไปสังกาทวีป

จ.ศ. 1141

28/จ.ศ. 1182

ความทรงจำเรื่องกรุงเก่าเสียแล้วมาตั้งเมือง

ธนบุรี จ.ศ. 1182

22/จ.ศ. 1896-2201

จดหมายเหตุว่าด้วยการสร้างพระอารามและสถาปนา

ครั้งกรุงเก่า ตั้งแต่ จ.ศ. 1896-2201

19

ตำราราชเสวกว่าด้วยอย่างธรรมเนียมและหน้าที่
ข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย

คำและถ้อยคำขอแหล่งข้อมูล

- 23 จดหมายเหตุสมยอมขุขยาว่าด้วยการพระราชพิธี
บรมราชาภิเษกครั้งกรุงเก่า
- 25 ประกาศเทศาเรื่องการต้อนรับพระพิพัฒน์สัตยา
ครั้งศรีวรมอญเข้ามาในรัชกาลสมเด็จพระเอกา-
ทศรต
- 26 จดหมายเหตุว่าด้วยการไปนมัสการพระมาลัย
เจดีย์ ณ เมืองหงสาวดี
- 29 ทงศาวดารกรุงศรีอยุธยา เรื่องระคับศึกราช
สมัยกรุงศรีอยุธยา

สมัยกรุงธนบุรี

- 12/จ.ศ. 1041 หมายถึงสิ่งสมัยกรุงธนบุรี จ.ศ. 1041
- 1/จ.ศ. 1132, 1133, 1136 ศุภอักษรไปมากับกรุงศรีสัตนาคนหุต จ.ศ. 1132,
1133, 1136
- 1ก/จ.ศ. 1133 พระราชสารและศุภอักษรไปมากับกรุงศรีสัตนาคนหุต
จ.ศ. 1133
- 14/จ.ศ. 1133 จดหมายเหตุรายวันราชการทัพ จ.ศ. 1133
- 3/จ.ศ. 1135 ร่างตราถึงหัวเมือง จ.ศ. 1135
- 1ข/จ.ศ. 1136 ศุภอักษรระหว่างกรุงธนบุรีกับกรุงศรีสัตนาคนหุต
จ.ศ. 1136
- 4/จ.ศ. 1136 ร่างตราถึงหัวเมือง จ.ศ. 1136
- 5/จ.ศ. 1136 สำเนาพระราชโองการ จ.ศ. 1136
- 1ก/จ.ศ. 1137 ศุภอักษรระหว่างกรุงธนบุรีกับกรุงศรีสัตนาคนหุต
จ.ศ. 1137
- 17/จ.ศ. 1137 สมณสารกรุงธนบุรีต่อบกรุงศรีสัตนาคนหุต จ.ศ.
1137
- 6/จ.ศ. 1138 กฎตั้งเจ้าพระยานครศรีธรรมราช จ.ศ. 1138

คำและอัตราย่อแหล่งข้อมูล

8/จ.ศ. 1138	หมายรับสั่งเรื่องจารึกพระนามเจ้าพระยานคร ลงในแผ่นสุพรรณบัตร จ.ศ. 1138
10/จ.ศ. 1142	จดหมายรับสั่งเรื่องธรรมเนียมเสด็จพระราช- ดำเนินประทับแรมแลไม่ประทับแรม
16	ประกาศเทพารักษ์ให้กำจัดมีศาจ และพระกระแสด ทรงตั้งเจ้าเมืองนครแวงพระราชโอรสทางธรรม
<u>จดหมายเหตุรัชกาลที่ 1 (จ.ศ. 1144-1171)</u>	
3/จ.ศ. 1144	พระราชสาร เมืองจีน จ.ศ. 1144
7ก/จ.ศ. 1144	สำเนาศุภอักษร เมืองเวียงจันทน์
1/จ.ศ. 1144	สำเนาคำปรึกษาเรื่องตั้งพระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการ
3/จ.ศ. 1146	พระราชสาร เมืองจีน
4/จ.ศ. 1146	พระคาถาเรื่องจุทศคาถา จ.ศ. 1146
19/จ.ศ. 1147	ร่างสารตราถึงนครศรีธรรมราช
2/จ.ศ. 1147	สำเนาหนังสือพระยากาญจนบุรีทอบเจ้าเมือง เมาะตะมะ
1ก/จ.ศ. 1148	บัญชีเรื่องตั้งโรงงาน จ.ศ. 1148
2/จ.ศ. 1148	พินิจว่าควยพิชิติรุมศาสตร์ จ.ศ. 1148
4ก/จ.ศ. 1148	พระราชสารจีนมีมาควยรบพม่า และการสร้าง กรุงใหม่ จ.ศ. 1148
5/จ.ศ. 1148	พระราชสาร เมืองจีน จ.ศ. 1148
2/จ.ศ. 1149	กราบบังคมทูลเรื่องพระราชาคณะแปลอักษร 14 ตัว ซึ่งพวกกะเหรี่ยงถือนมา จ.ศ. 1149
1/จ.ศ. 1151	สำเนาคำถวายไชยมงคล จ.ศ. 1151
2/จ.ศ. 1151	รายงานเรื่องปฏิสังขรณ์วัดโพธาราม จ.ศ. 1151

คำและอักษรย่อแหล่งข้อมูล

- 2/จ.ศ. 1152 พระราชสาร เมืองจีนพระเจ้ากรุงจีนประกาศ
ฉลองพระชันษาครบ 80 ปี กับบำเพ็ญเครื่อง
บรรณาการ
- 4/จ.ศ. 1152 จกหมายเหตุว่าควยพม่าขอเป็นพระราชไมตรี
5/จ.ศ. 1155 หนังสือมาถึงพระยาภาณุจนบุรีว่าควยให้ต่าง
ฝ่ายต่างช่วยกันรักษาความสงบชายเขตแดน
จ.ศ. 1155
- 2/จ.ศ. 1156 พระราชสารถึงญวนว่าควยการ เมืองเวียงจันทน์
และเรื่ององเชียงสือ จ.ศ. 1156
- 4/จ.ศ. 1156 ประกาศไถ่หน้า จ.ศ. 1156
- 6/จ.ศ. 1156 หนังสือว่าควยการ เมืองระหว่างพม่ากับไทย
จ.ศ. 1156
- 7/จ.ศ. 1156 คำสาบานของพระยาเพชร
8/จ.ศ. 1156 หนังสือพระยาภาณุจนบุรีทอบ เมืองเมาะตะมะ
10/จ.ศ. 1156 สำเนาแปลหนังสือ เมืองเมาะตะมะ
1/จ.ศ. 1157 จกหมายกรมพระราชวังฯ กราบมิ่งคมทูลลาทรง
ผนวช จ.ศ. 1157
- 2/จ.ศ. 1157 สำเนาหนังสืออักษรมหาเสนาบดีทอบไปเมือง
เมาะตะมะ จ.ศ. 1157
- 3/จ.ศ. 1157 รายงานเรื่องระยะทางจากเมืองหงษาถึงเมือง
เมาะตะมะ จ.ศ. 1157
- 5/จ.ศ. 1157 สำเนาจกหมายอักษรมหาเสนาบดีทอบไปเมือง
เมาะตะมะ จ.ศ. 1157
- 7/จ.ศ. 1157 พระราชสารไปเมืองจีน จ.ศ. 1157

คำและชื่อกษัตริย์แหล่งข้อมูล

- 2/จ.ศ. 1158 สำเนาหนังสือเจ้าเมืองเมาะตะมะถึงพระยา
กาญจนบุรี จ.ศ. 1158
- 3/จ.ศ. 1158 พระราชสารยวนถึงไทยว่าด้วยการเมือง
เวียงจันทน์ จ.ศ. 1158
- 1/จ.ศ. 1159 ศุภอักษรถึงนายทัพนายกองพม่าเรื่องพม่ารุกราน
เชียงใหม่ จ.ศ. 1159
- 2/จ.ศ. 1159 หนังสือเจ้าเมืองเมาะตะมะถึงเสนาบดีผู้ใหญ่
ฝ่ายไทย จ.ศ. 1159
- 2ก/จ.ศ. 1159 หนังสือเจ้าเมืองเมาะตะมะถึงพระยากาญจนบุรี
จ.ศ. 1159
- 3/จ.ศ. 1159 พระราชสารเมืองจีน จ.ศ. 1159
- 4/จ.ศ. 1159 วิเสสนอทานว่าด้วยเบี้ยหวัดคนทำครัวของหลวง
จ.ศ. 1159
- 4/1/จ.ศ. 1159 พระราชกระแสพิจารณาคดีหลายเรื่อง จ.ศ. 1159
- 1/จ.ศ. 1161 พระราชสารเมืองจีน จ.ศ. 1161
- 1/จ.ศ. 1163 สำเนาหนังสือผู้วิเสสว่าด้วยพระมหากษัตริย์
ปกครองประชาราษฎร์โดยยุติธรรม จ.ศ. 1163
- 2/จ.ศ. 1163 จดหมายเหตุว่าด้วยการรับช้างสำคัญ จ.ศ. 1163
- 3/จ.ศ. 1163 สำเนาจารึกแน่ศิลาว่าด้วยการปฏิสังขรณ์
วัดโพธาราม จ.ศ. 1163
- 4/จ.ศ. 1163 รายงานเรื่องพระเทพกษัตริย์มาถึงกรุงเทพฯ
จ.ศ. 1163
- 1/จ.ศ. 1164 ร่างพระบรมราชโองการ เรื่องตั้งเจ้าพระยา-
เชียงใหม่ จ.ศ. 1164
- 3/จ.ศ. 1164 พระราชสารยวนเรื่องถวายเครื่องราชบรรณาการ
จ.ศ. 1164

คำและอักษรย่อแหล่งข้อมูล

- 1/จ.ศ. 1165 หนังสือพระยามหาโยธาถึงอุบากองผู้หลานว่า
 คุ้มการส่วนตัว และเบ็คเท็ค
- 2/จ.ศ. 1166 พระราชสารถึงเจ้าเวียคนามเรื่องพระราชทาน
 เครื่องสำหรับภษัตริย์
- 3/จ.ศ. 1166 เทพนิมิตร์บันดาล เรื่องนกบินคาบศิลาในโรง
 พระแสงสั้น
- 4/จ.ศ. 1166 สุธรรณมิตร เรื่องตั้งองอุทัยกรุงกัมพูชา
- 5/จ.ศ. 1166 พระราชสารญวณถวายเครื่องบรรณาการ
- 1/จ.ศ. 1167 สำเนาคำแปลพระราชสารกรุงปักกิ่ง จ.ศ. 1167
- 2/จ.ศ. 1168 สำเนาพระราชสารถึงเมืองญวนเรื่องเมือง-
 หลวงพระบางเกิดจลาจล จ.ศ. 1168
- 3/จ.ศ. 1168 จกหมายเหตุว่าคุ้มการพระราชพิธีอุปราชามีเศก
 ขึ้นเป็นกรมพระราชวังบวรสถานมงคล จ.ศ. 1168
- 4/จ.ศ. 1168 สำเนาแปลพระราชสารกรุงเวียคนาม จ.ศ. 1168
- 2/จ.ศ. 1169 ภัฏชีรายพระนามรับกัณฑ์เทศน์มหาชาติ จ.ศ. 1169
- 3/จ.ศ. 1169 ประกาศเรื่องตั้งกรมรัชกาลที่ 1-3 จ.ศ. 1169
- 1/จ.ศ. 1170 สำเนาหนังสืออักษรมหาเสนาบดีไทยถึงเสนาบดี
 กรุงอังวะ จ.ศ. 1170
- 2/จ.ศ. 1170 สำเนาจารึกแผ่นศิลา เรื่องพระบรมธาตุไค้มา
 จากเมืองน่าน จ.ศ. 1170
- 2/จ.ศ. 1171 เมืองนครราชสีมาว่าคุ้มเรื่องทรงพระกรุณาให้
 นายทองคำเรียบเวียงพงสาวคาร เมืองนครราช-
 สีมา
- 9ก กระแสพระบรมราชโองการ เรื่องให้เชิญพระ-
 พุทธรูปจากสุโขทัยมาประดิษฐานไว้ ณ กรุงเทพ

<u>คำและอักษรย่อ</u>	<u>แหล่งข้อมูล</u>
12	ทุนสุระคำแห่งเล่าเหตุนิมิตร์ต่าง ๆ
13	วจนะกถาเมืองพวน
กฎหมาย	กฎหมายตราสามดวง (กรมศิลปากรจัดพิมพ์เผยแพร่ พุทธศักราช 2521)
แถลงงานประวัติศาสตร์	แถลงงานประวัติศาสตร์ เอกสารโบราณคดี ปี 3 เล่ม 2
<u>จดหมายเหตุรัชกาลที่ 2 (จ.ศ. 1171-1185)</u>	
ร.2/จ.ศ. 1171-1173	จดหมายเหตุรัชกาลที่ 2 จ.ศ. 1171-1173
1/1-1/3 จ.ศ. 1171	ศุภอักษรถึงเจ้าประเทศราชเรื่องหม่อมหมื่นกับพวกเป็นกบฏ จ.ศ. 1171
1/1 จ.ศ. 1171	หนังสือเรื่องกาคามกระคาขตั้งลงริมพระที่นั่งคูสิต จ.ศ. 1171
2/1-2/2 จ.ศ. 1171	สำเนาใบบอกพระยานคร เรื่องส่งพวกพม่าที่จับได้เข้ามายังกรุง จ.ศ. 1171
2/จ.ศ. 1172	พระยาจักรีเกณฑ์กองทัพหัวเมืองไปตีเมืองมะริดและตระนาวศรี จ.ศ. 1172
4/จ.ศ. 1172	คำให้การมหาโตมาจากพม่าว่าด้วยหมายเหตุในอังวะ จ.ศ. 1172
8/จ.ศ. 1172	สารตราถึงพระยาโกษาธิบดีว่าด้วยราชการครั้งยกไปรบญวน จ.ศ. 1172
11/จ.ศ. 1172	สารตราถึงเจ้าเมืองกรมการให้งคกองทัพไว้
13/จ.ศ. 1172	พระราชสารกรุงปักกิ่งทอบรรณาการ จ.ศ. 1172
1/จ.ศ. 1173	ร่างตราถึงหลวงเทพเสนาแลกรมการเรื่องตั้งพระยามวิรักษภูเบศร์ จ.ศ. 1173

คำและอักษรย่อแหล่งข้อมูล

- 1ก/จ.ศ. 1173 สารตราตั้งพระยามวิริภักษ์เป็นพระยานคร-
ศรีธรรมราช จ.ศ. 1173
- 2/จ.ศ. 1173 ร่างตราถึงพระยาไทรบุรี เรื่องการถวาย
สิ่งของในการพระบรมศพ จ.ศ. 1173
- 4/จ.ศ. 1173 หนังสือหมื่นศักดิ์พลเสพเจ้ากรมเรื่องข้าวสาร
บรรทุกเรือออกมา 20 เกวียน จ.ศ. 1173
- 5/จ.ศ. 1173 ท้องตราเรื่องตั้งนายบุญรอดเป็นกรมการเมือง
ศรีงบุรี จ.ศ. 1173
- 6/จ.ศ. 1173 ท้องตราถึงเมืองนคร เรื่องตอบรับเครื่องราช-
บรรณาการ เมืองกลันตัน จ.ศ. 1173
- 10/จ.ศ. 1173 หนังสือหมื่นศักดิ์พลเสพเจ้ากรมเรื่องนายทองอยู่
บุตรพระยาทำนายน้ำเอาปืนหลวงไปจำหน่าย จ.ศ.
1173
- 12/จ.ศ. 1173 ร่างท้องตราถึงหัวเมืองเรื่องข้าหลวงรังวัด
นาออกตราจองที่ดิน จ.ศ. 1173
- 14/จ.ศ. 1173 หนังสือนายบุญจางวาง เรื่องอนุญาตให้หลวง
สะไบจะกอยยืมเงินจ้างส่งพริกไทย จ.ศ.
1173
- 15/จ.ศ. 1173 กฎกระทรวงกลาโหมให้แก่พระยานครศรีธรรมราช
- 16/จ.ศ. 1173 สารตราถึงพระยานครราชสีมา จ.ศ. 1173
- 18/จ.ศ. 1173 พระราชสารถึงพระเจ้ากรุงเวียตนาม จ.ศ.
1173
- 19/จ.ศ. 1173 พระราชสารญวนมาถึงไทยเรื่องยกทัพมาคุม
เขมร จ.ศ. 1173-1175

คำและอักษรย่อแหล่งข้อมูล

- 21/จ.ศ. 1173 ทำเนียบว่าด้วยเรื่องข้าราชการ เมืองนครศรี-
ธรรมราช
- 22/3/จ.ศ. 1173 พระราชสารพระเจ้ากรุงเวียตนามถึงพระเจ้า
กรุงพระมหานครศรีอยุธยา จ.ศ. 1173
- 1/จ.ศ. 1174 ทำเนียบข้าราชการกรมมหาดเล็ก
- 1ก/จ.ศ. 1174 ทำเนียบมหาดเล็กกับคำศัพท์ ราชาศัพท์ ภาษา
ราชการเขมร และศัพท์ชวาค่ากลอน
- 3/จ.ศ. 1174 หนังสือหมื่นศักดิ์พลเสทเจ้ากรมถึงพระยานคร
จ.ศ. 1174
- 4/จ.ศ. 1174 หนังสือนายสังจางวางถึงขุนนครศรีธรรมราช
เรื่องทรงพระสุบินนิมิตรและคำถวายพยากรณ์
ของสมเด็จพระวันรัต และพระราชาคณะ จ.ศ.
1174
- 15/จ.ศ. 1174 หนังสือนายขุนจางวางถึงหลวงหน้าวังเมืองนคร
จ.ศ. 1174
- 18/จ.ศ. 1174 ท้องตราเจ้าพระยาอัครมหาเสนาถึงพระยาศรี-
ธรรมโศกราช
- 19/จ.ศ. 1174 ท้องตราเจ้าพระยาอัครมหาเสนาถึงพระยา-
ศรีธรรมโศกราช
- 23/จ.ศ. 1174 รายงานว่าด้วยการรับพระยาข้างสำคัญใน ร.2
จ.ศ. 1174
- 24/จ.ศ. 1174 พระราชสารไปเมืองจีน จ.ศ. 1174
- 1/จ.ศ. 1175 ท้องตราเจ้าพระยาอัครมหาเสนาถึงพระยานคร-
ศรีธรรมโศกราช จ.ศ. 1175
- 9/จ.ศ. 1175 ท้องตราเจ้าพระยาสุธรรมมนตรีให้ขั้บราษฎรที่
หนีพม่ามาจากเมืองถลาง

คำและอักษรย่อแหล่งข้อมูล

- 10/จ.ศ. 1175 ท้องตราถึงพระยานครศรีธรรมราช เรื่อง
เจ้าพระยาไทรกับพระยาอภัยนุราชวิวาทกัน
- 11/จ.ศ. 1175 ท้องตราถึงพระยานครศรีธรรมราช จ.ศ.
1175
- 14/จ.ศ. 1175 ท้องตราวังหน้าถึงพระมหาศรีธรรมโศกราช
จ.ศ. 1175
- 15/จ.ศ. 1175 หนังสือนายเรือคุมสำเนาไปจำหน่ายเมืองจีน
บอกชาวแลราคาลินค้า จ.ศ. 1175
- 16/จ.ศ. 1175 ท้องตราถึงพระยาศรีธรรมโศกราช เรื่อง
ส่งนายกำปั่นออกมาคุมเรือบรรทุกช่าง
- 17/จ.ศ. 1175 ท้องตราเจ้าพระยาอัครมหาเสนาถึงพระยา-
ศรีธรรมโศกราช จ.ศ. 1175
- 18/จ.ศ. 1175 ท้องตราถึงเจ้าพระยาศรีธรรมโศกราช เรื่อง
ตอบรับเครื่องถมกับผ้ายกทอง 2 ผืน จ.ศ.
1175
- 19/จ.ศ. 1175 ท้องตราถึงพระยาศรีธรรมโศกราช ตอบรับ
เครื่องบรรณาการเมืองไทรบุรี จ.ศ. 1175
- 20/จ.ศ. 1175 ท้องตราถึงพระยาศรีธรรมโศกราช ให้ส่งตัว
ผู้ร้ายของสมการเป็นโจร จ.ศ. 1175
- 21/จ.ศ. 1175 ท้องตราถึงพระยาศรีธรรมโศกราช เรื่อง
เมืองไทรบุรี กัดสันคันทรงกานู จ.ศ. 1175
- 22/จ.ศ. 1175 คำให้การเจ้าสาอายุ 85 ปี ใ้หนั่งราชสีห์หมา
ถวาย จ.ศ. 1175
- 2/จ.ศ. 1176 ท้องตราถึงพระยาศรีธรรมโศกราช เรื่องให้
เร่งเงินคักค้างวันหมาส่งเข้าไปกรุงเทพฯ

คำและอักษรย่อแหล่งข้อมูล

3/จ.ศ. 1176

หนังสือหมื่นศักดิ์พลเสพเจ้ากรมฯ ถึงพระยานคร
เรื่องให้จักษุพาทนะส่งมหาคเล็กออกไปซื้อของที่
เกาะหมาก

4/จ.ศ. 1176

ท้องตราถึงพระยาศรีธรรมโศกราช เรื่องให้
จักษุหนึ่งแพะสำหรับทำขอแลกลองแขกส่งเข้าไป
กรุงเทพฯ

7/จ.ศ. 1176

ท้องตราถึงพระยาศรีธรรมโศกราช เรื่องให้พระยา-
นคร เกณฑ์คนลากมาควเรือพระที่นั่ง และให้จักษุหา
ดินสกลีลาเหลืองส่งเข้าไปทูลเกล้าฯ ถวาย

8/จ.ศ. 1176

หนังสือหมื่นศักดิ์พลเสพเจ้ากรมฯ ถึงพระยานคร
ให้ช่วยว่ากล่าวพระยาถนตันให้คืนเรือแลสินค้า
ให้จีนอี

9/จ.ศ. 1176

หนังสือหมื่นศักดิ์พลเสพเจ้ากรมฯ ถึงพระยานคร
ให้เร่งเงินลูกหนี้

10/จ.ศ. 1176

หนังสือหมื่นศักดิ์พลเสพเจ้ากรมฯ ถึงพระยานคร
เรื่องจำหน่ายป้ายเรือสินค้า

11/จ.ศ. 1176

ท้องตราถึงพระยาศรีธรรมโศกราช ให้จักษุเงิน
อากรวังนกลแสด้วยคีมุกมอบให้ข้าหลวงไปซื้อผ้า-
ลายกระบวนที่เกาะหมาก

12/จ.ศ. 1176

ท้องตราถึงพระยาศรีธรรมโศกราชให้ส่งเงิน
ค่าช่าง ค่าคีมุก แลส่งของเข้าไปกรุงเทพฯ

13/จ.ศ. 1176

ท้องตราฝ่ายพระราชวังบวรถึงหัวเมืองรายทาง
ให้สืบข่าว เรื่องสลูบซึ่งออกไปจำหน่ายสินค้าที่
เมืองกลันกัตกา

คำและอักษรย่อแหล่งข้อมูล

- 14/จ.ศ. 1176 ท้องตราถึงพระยาศรีธรรมโศกราช เรื่องตั้งพระยาอภัยภูธรเป็นนายอการวังนกว่ายทะเลตะวันตก
- 15/จ.ศ. 1176 ท้องตราฝ่ายกรมพระราชวังบวรถึงพญานครศรีธรรมโศกราช ทรวงจุมาคยาว 17 ว่าที่คลองพายปลายยันนั้นควรเอาเป็นมาดเรือพระที่นั่งไค้หรือไม่
- 17/จ.ศ. 1176 หนังสือหมื่นศักดิ์พลเสพเจ้ากรมฯ ถึงพระยานครทองพระราชประสงค์ไมระนาคและจัดส่งพระสงฆ์ที่จะออกไปเมืองสงกา
- 19/จ.ศ. 1176 หนังสือหมื่นศักดิ์พลเสพเจ้ากรมฯ ถึงพระยานครเรื่องหลวงชำนาญเมืองไชยาขอทำอการวังนกว่ายเมืองไชยา
- 22/จ.ศ. 1176 พระราชสาร เมืองจีน จ.ศ. 1176
- 23/จ.ศ. 1176 สมณะท้าวทวย เรื่องพระสาสนะวงศ้นำเอาพระบรมชากุ 2 องค์ เข้ามาทูลเกล้าถวาย
- 1/จ.ศ. 1177 ท้องตราถึงพระยาศรีธรรมโศกราช เรื่องหลวงอินทรเสนาบดีเงินหลวงหนีไปแอบแฝงอยู่กับพระยาถลาง
- 2/จ.ศ. 1177 ท้องตราถึงพระยาศรีธรรมโศกราช ทอรับใบบอก 6 ฉบับ
- 3/จ.ศ. 1177 ท้องตราถึงพระยาศรีธรรมโศกราช เรื่องพระยาอภัยภูธรถึงแกกรรม
- 4/จ.ศ. 1177 หนังสือหมื่นศักดิ์พลเสพเจ้ากรมฯ ถึงพระยานครศรีธรรมโศกราช เรื่องทำการปลงศพเจ้าพระยาสุธรรมมนตรี

คำและอักษรย่อแหล่งข้อมูล

- 7/จ.ศ. 1177 คำให้การสมิงอิน จ่านครมอญ เรื่องในเมืองมอญ พม่าเบียดเบียน
- 13/จ.ศ. 1177 พระราชสาร เมืองจีน จ.พ. 1177
- 1/จ.ศ. 1178 ท้องตราฝ่ายพระราชวังบวรฯ ถึงพระยานครศรีธรรมโศกราช เรื่องจอมอิมเป็นวรรณโศค ออกไขหรรพินถึงอสังกรรม
- 2/จ.ศ. 1178 ท้องตราถึงพระยาศรีธรรมโศกราช ทอรับ เรื่องส่งช้างกับคีมุกไปขายเมืองเทศ
- 4/จ.ศ. 1178 ท้องตราถึงพระยาศรีธรรมโศกราช เรื่องพระราชทานข้าวกรุงเพทฯออกไปจำหน่าย แกรามบูรที่ออกหยาก
- 5/จ.ศ. 1178 หนังสือหมื่นศักดิ์พลเสพเจ้ากรมฯ ถึงพระยานคร ให้จัดคนแลเรือรับเสด็จกรมพระราชวังบวร
- 6/จ.ศ. 1178 หนังสือหมื่นศักดิ์พลเสพเจ้ากรมฯ ถึงพระยานคร เรื่อง ใ้หังคส่งเงินช่วยอากรวังนกเห็ดจาก ชื่อคีมุกแลข้าว เพื่อไว้สำรองราชการ
- 11/จ.ศ. 1178 ท้องตราถึงหัวเมือง เรื่องปิดตราคชสิทธิ์ที่เกาะใหม่ออกไปใช้ในราชการ
- 12/จ.ศ. 1178 คำให้การ
- 13/จ.ศ. 1178 พระราชสารพระเจ้ากรุงเวียตนามถวายพระเจ้าอยู่หัว ร.2 และพระราชสารพระเจ้าอยู่หัว ร.2 ถวายพระเจ้ากรุงเวียตนาม
- 14/จ.ศ. 1178 พระสงฆ์ไปลังกา
- 15/จ.ศ. 1178 ใบบอกหมื่นศักดิ์พลเสพเจ้ากรมฯ ถึงพระยานคร ส่งสิ่งของทำศพจอมอิม
- 1/จ.ศ. 1179 คำจารึก เรื่องนายนกเฒ่าตัวที่วัดอรุณราชวราราม

คำและอักษรย่อแหล่งข้อมูล

- 3/จ.ศ. 1179 หนังสือหลวงพรหมเสนาเมืองนครถึงพระยา
วิจิตรเสนา เรื่องมีตราให้เมืองนคร สงขลา
พี่หลุง ท่านาปรัง
- 4/จ.ศ. 1179 ท้องตราถึงกรมการเมืองนคร ประกาศเรื่อง
กรมพระราชวังบวรให้พระบรมวงศานุวงศ์
ข้าราชการฝ่ายพระราชวังบวรฯ โคนฉม
ท้องตราถึงพระยาไทรบุรี เรื่องกรมพระ-
ราชวังบวรมหาเสนาบุรีรักษ์สวรรคต
- 5/จ.ศ. 1179 ท้องตราถึงหลวงพรหมเสนา เรื่องให้พัน-
พรหมศักดิ์ ออกมารับเงินอากรที่เจ้าพระยา-
ไทร
- 6/จ.ศ. 1179 ท้องตราถึงพระยาศรีธรรมโศกราช เรื่อง
ห้ามมิให้ชาวบ้านนับนศพระสงฆ์ ตามเขตรศก
พระมาลัยเป็นสำนักตกคนอง
- 7/จ.ศ. 1179 ท้องตราถึงพระยาศรีธรรมโศกราช เรื่อง
นำแขกเมืองกสนันคันทูลเกล้าถวายดอกไม้
ทองเงิน
- 8/จ.ศ. 1179 ท้องตราถึงพระยาศรีธรรมโศกราช เรื่อง
ให้แต่งกรมการออกลาดตระเวนสืบจับแขกสลัด
ทางทะเลตะวันออก
- 9/จ.ศ. 1179 ร่างศุภอักษรถึงเมืองเวียงจันทน์ เรื่องสืบ
ราชการเมืองสุทไทเคี้ยว
- 10/จ.ศ. 1179 หนังสือหมื่นศักดิ์พลเสพเจ้ากรมฯ ถึง
พระนคร เรื่องจะทอพระราชประสงค้บ้าน
พระโสมภุมตะทองแฉ่งแหวนเพชรขอมณฑล
- 11/จ.ศ. 1179 รายงานเรื่องกรมพระราชวังบวรฯ สวรรคต
- 15/จ.ศ. 1179

<u>คำและอักษรย่อ</u>	<u>แหล่งข้อมูล</u>
17/จ.ศ. 1179	ประกาศให้ทำวิสาขบูชาตามอย่างแกกอน ทุกปี จ.ศ. 1179
18/จ.ศ. 1179	สำเนาพระราชสาร และหนังสือตอบราชทูต และอุปทูตพระเจ้ากรุงเวียตนาม
21/จ.ศ. 1179	พระราชสารถึงกรุงเวียตนาม จ.ศ. 1179
22/จ.ศ. 1179	หนังสือพระยากลาโหม พระราชวังมวรา ถึง พระยานครศรีธรรมราช ให้พระยานคร แต่งกรมการนำหลวงสวัสดิโยธาจับหลวงโยธา บริรักษ์กับครอบครัวซึ่งหนีมาจากเมืองไชยา
1/จ.ศ. 1180	หนังสือหมื่นศักดิ์พลเสถเจ้ากรมฯ ถึงขุนราช- อักษรเมืองนครศรีธรรมราช เรื่องพระยานคร ป่วยเข้ามาถวายพระเพลิงไม่ได้
2/จ.ศ. 1180	ท้องตราถึงพระยาศรีธรรมโศกราช เรื่องให้ พระทงษนรินทร์ออกมาช่วยรักษาพยาบาลอาการ ป่วยไข้พระยานคร
3/จ.ศ. 1180	หนังสือหมื่นศักดิ์พลเสถเจ้ากรมฯ ถึงขุนราช- อักษร เรื่องบอกอาการป่วยพระยานคร
4/จ.ศ. 1180	หนังสือหมื่นศักดิ์พลเสถเจ้ากรมฯ ถึงพระยานคร เรื่องไปโรคเกล้าฯ ให้พระยาทงษนรินทร์ออกมา รักษาโรคพระยานคร
5/จ.ศ. 1180	หนังสือหมื่นศักดิ์พลเสถเจ้ากรมฯ ถึงพระยานคร เรื่องพระยานครหายป่วยจะเข้ามาเฝ้าทูลละอองฯ
6/จ.ศ. 1180	ท้องตราถึงพระยาวิจิตรวงศ์ข้าหลวงแฉะพระยา ศรีธรรมโศกราช เรื่องพระยาชุมพรส่งตัวหม่าที่ จับไค้ทำเมืองมฤท

คำและอักษรย่อแหล่งข้อมูล

- 9/จ.ศ. 1180 หนังสือนายขุนจางวางถึงขุนราชชักร ให้
พระยานครชำระเรื่องหนังสือนายปานกับ
พรรคพวกให้กับหมื่นเสนห์
- 10/จ.ศ. 1180 ท้องตราถึงพระยาวิจิตรวงศ์ข้าหลวง พระยา
ศรีธรรมโศกราช พระยานคร เรื่องให้มี
หนังสือถึงพระยากลาโหม กับเจ้าพระยาไทร
ออกก้าวสภักดิ์จับหัวนุกุลากับพรรคพวก
- 12/จ.ศ. 1180 ท้องตราถึงพระยาศรีธรรมโศกราช เรื่อง
เกณฑ์ให้หากรักชื่ออย่างคี่ส่งเข้าไปเป็นเครื่อง-
บรรณาการไปเมืองบักกิ่ง
- 13/จ.ศ. 1180 ท้องตราถึงพระยาศรีธรรมโศกราช ให้เจ้า
เมืองแต่งกรมการออกลาดตระเวนอย่าให้
โจรสลัดปล้นเรือลูกค้าได้
- 14/จ.ศ. 1180 ท้องตราถึงพระยาศรีธรรมโศกราช เรื่องให้
กำชับพระทองสนรินทร์ ขุนราชนิทานรีบเร่งรักษา
พระยานครให้หายป่วยโดยเร็ว
- 16/จ.ศ. 1180 หนังสือหมื่นศักดิ์พลเสทเจ้ากรมฯ ถึงพระยา
กลาโหมราชเสนา จะแยกเขตพนมปากลาว
ออกจากเมืองนคร
- 17/จ.ศ. 1180 หนังสือนายขุนจางวางถึงหลวงภักดีสมบัติ
เมืองนคร เรื่องให้นายใหม่คุมเบี่ยงออกมาให้
หลวงภักดีสมบัติช่วยจำหนาย
- 1/จ.ศ. 1181 ท้องตราถึงพระยานครศรีธรรมโศกราช เรื่อง
ประกาศมหาสงครามต์
- 2/จ.ศ. 1181 ท้องตราถึงพระยานครศรีธรรมโศกราช เรื่อง
พระยานครหายป่วย

คำและอักษรย่อแหล่งข้อมูล

5/จ.ศ. 1181

ท้องตราถึงพระยานครศรีธรรมโศกราช
เรื่องผู้ร้ายที่ปล้นฆ่าพระระบองกับพวก

6/จ.ศ. 1181

หนังสือนายขุนจางวางถึงขุนราชอักษร ให้
พระยานครชำระเรื่องหนี้สินระหว่างนายปาน
กับหมื่นเสนห์โคยยุติธรรม

6ก/จ.ศ. 1181

หนังสือถึงหัวเมืองแลอำเภอให้ส่งท้องตราออกไป
ไปเมืองนคร สงขลา เรื่องผู้ร้ายฆ่าพระระบอง

9/จ.ศ. 1181

หนังสือนายขุนจางวางถึงหลวงภักดีสมบัติเมือง-
นครให้พระยานครแต่งกรมการออกไปกับนายหยนอ
ชำระทรัพย์สมบัติวันกุหล่าที่ถึงแก่กรรมเอาเงิน
ใช้ให้เจ้าหนี้

10/จ.ศ. 1181

ท้องตราถึงพระยานครศรีธรรมโศกราช ให้
เอาเงินอากรบ่อนเบี้ยแลอากรสุราซื้อพริกไทย

12/จ.ศ. 1181

หนังสือแลคำให้การ เรื่องพระเจ้าช้างวะป่วยและ
สวรรคต

13/จ.ศ. 1181

พระศรีมหาเทพ กรมการ เมืองแสนปางจักชาย
คนหนึ่งสูงศอกสี่นิ้วทูลเกล้าถวาย

3/จ.ศ. 1182

ท้องตราถึงพระยาศรีธรรมโศกราช เรื่อง
เรือหลวงบรหุกข้างออกไปจำหน่ายเมืองเทศ

5/จ.ศ. 1182

ท้องตราเจ้าพระยาจักรีมหาเสนาฯ ถึงพระยา
เพชรบุรี เรื่องความนายรอกโจทย์ จ.ศ. 1182

6/จ.ศ. 1182

ท้องตราถึงพระยาศรีธรรมโศกราช เรื่องพระยา
กลั่นคืนส่งกรมการ เข้าม่าเฝ้าทูลละอองเยี่ยมความ
ใช้ในกรุง

8/จ.ศ. 1182

พระบรมราชโองการ

คำและอักษรย่อแหล่งข้อมูล

- 9/จ.ศ. 1182 หนังสือนายขุนจางวางถึงหลวงภักดีสมบัติ ให้พระยานครมีหนังสือไปถึงข้าหลวงที่เมืองเกาะหมาก ให้ซื้อหม้อโคมทวดส่งเข้ามา
- 11/จ.ศ. 1182 โบบอกพระยาสุรินทรราชเสนา เรื่องให้ส่งตัวหม่อมเจ้าสายหยุก หม่อมเจ้าฉนลุมล หม่อมเจ้าสมพงศ์กับบ่าวไพร่ 50 คน ที่ต้องเกณฑ์มาในกองทัพให้กลับกรุงเทพฯ
- 14/จ.ศ. 1182 บัญชีความชอบข้าราชการประจำเวรจนความไชยสงคราม จ.ศ. 1182
- 15/จ.ศ. 1182 พระราชสารว่าด้วยเคี้ยวเคี้ยวเคี้ยวสิ้นพระชนม์
- 16/จ.ศ. 1182 พระราชสารญวนถึงสยาม จ.ศ. 1182
- 17/จ.ศ. 1182 สำเนารายการว่าด้วยเรื่องพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ เมื่อก่อนเสวยราชา จ.ศ. 1182
- 20/จ.ศ. 1182 เรื่องมูลเหตุที่พระมหากษัตริย์ไทยพระราชทานที่อยู่แก่ชาวโปรตุเกส
- 1/จ.ศ. 1183 หนังสือนายขุนจางวางถึงขุนราชธิดนร ทอรับสิ่งของที่พยานครฝากเข้าไปจำหน่าย
- 2/จ.ศ. 1183 จดหมายพระยานครถึงแม่หน้อยใหญ่ แม่หน้อยกลาง ใต้ให้คนคุมกำนันบรรทุกผ้าเข้ามาส่ง แลให้ส่งกระแสดพระราชมโองการ
- 3/จ.ศ. 1183 ห้องตราเจ้าพระยาอักษรมหาเสนาบดีถึงพระยาราชบุรี เรื่องให้แต่งตั้งขุนหมื่นชาวค่าน
- 4/จ.ศ. 1183 จดหมายเหตุ ร.2
- 6/จ.ศ. 1183 พระราชสาร เมืองจีน จ.ศ. 1183
- 7/จ.ศ. 1183 รายชื่อพระสงฆ์ผู้ออกพระกรรมฐานในกรุงและหัวเมือง จ.ศ. 1183

คำและอักษรย่อแหล่งข้อมูล

2/จ.ศ. 1184

หนังสือหมื่นศึกพิลเสพเจ้ากรมา ถึงขุนราช-
อักษร เรื่องขุนนางเมืองบังกลามาขอโทษ
เจ้าพระยาไท ให้ไต่ถัดับมาอยู่ตามเดิม

3/จ.ศ. 1184

สำเนาท้องตราเจ้าพระยาจักรมหาเสนา
ถึงพระยาศรีธรรมโศกราช ทขอเรื่องแซก
นายไพร่ประมาณ 200 เศษ คบคิกกันเป็น
กบฏ

5/จ.ศ. 1184

บอกพระยาศรีสุริยราชเมืองทโขย เรื่อง
เมืองน่านส่งผ้าขาว แลราชการทัพเมือง-
หลวงพระบาง เมืองเชียงรุ่ง

10/จ.ศ. 1184

หนังสือเจ้าพระยาจักรมหาเสนาถึงไต่ระยา
คูวัน เมืองไท

11/จ.ศ. 1184

ท้องตราเจ้าพระยาจักรมหาเสนาถึงหลวงเทศ-
เสนา กรมการเมืองนคราไปรคเกล้าฯ ให้
เลื่อนพระยานครผู้มีความชอบเป็นเจ้าพระยา
ศรีธรรมโศกราช

2/จ.ศ. 1185

บอกเมืองนครศรีธรรมราชเรื่องต่อเรือรบใช้
ในการทัพศึก

4/จ.ศ. 1185

จกหมายเหตุเข้าใจว่าเป็นหนังสือแม่ทัพไทยมี
ไปถึงเจ้าเมืองเกาะหมากเรื่องแซกเมืองไท
เป็นขบด หนีไปอาศัยอยู่ที่เกาะหมาก

กฎหมาย ร. 2

สนทนาเรื่องพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระ-
พุทธเลิศหล้านภาลัย

คำและอักษรย่อแหล่งข้อมูลจดหมายเหตุรัชกาลที่ 3 (จ.ศ. 1186-1213)

1/จ.ศ. 1186	ร่างสารตราเจ้าพระยาจักรี
37/จ.ศ. 1186	สำเนาพระราชโองการ โปรดเกล้าฯ ให้ พระยาอัครมหาเสนา เจ้าพระยาอภัยภูธร ที่เสด็จงา จ.ศ. 1186
39/จ.ศ. 1186	จดหมายเหตุว่าด้วย เรื่องการพระบรมศพ ร.2 จ.ศ. 1186
40/จ.ศ. 1186	พระราชศรีทษาปลอญักโทษและสัตว์ถวาย พระเพ็ญลาคัมภีร์
42/จ.ศ. 1186	พระราชสารกรุงศรีฯ มีออกไป 3 ฉบับ พระ- ราชสารกรุงเวียงจันทน์มีเข้ามา 2 ฉบับ
2/จ.ศ. 1187	อักษรสารหลอคฮีมเฮศเจ้าเมืองบังกลามีมาใน ร.3
3/จ.ศ. 1187	สำเนาใบบอกเรื่องรบแขกมลายู
5/จ.ศ. 1187	จดหมายเหตุปราบเจ้าอนุเมืองเวียงจันทน์
7/จ.ศ. 1187	ร่างตรา จ.ศ. 1187
16/จ.ศ. 1187	สำเนาหนังสือสัญญา
17/จ.ศ. 1187	สัญญาสยาม, อินทีย, ชังกลุข ครั้งกะบิตัน หันตรี, เรื่องการเมืองและการค้าขาย ปีจอ 1187, 1188
2/จ.ศ. 1188	ตราถึงเมืองสงขลา
13/จ.ศ. 1188	สำเนาหนังสือสัญญา จ.ศ. 1188
14/จ.ศ. 1188	สำเนาพระราชโองการ จ.ศ. 1188
1/จ.ศ. 1189	หนังสือเจ้าพระยาพระคลังถึงเสนาบดีกรุง- เวียงจันทน์ เรื่องเมืองเวียงจันทน์ เมืองจำปา- สักดิ์ เป็นกบฏ

<u>คำและอักษรย่อ</u>	<u>แหล่งข้อมูล</u>
2/จ.ศ. 1189	ร่างสารตราเจ้าพระยาจักรีถึงพระยาธรรมาธิบดี เรื่องให้ตั้งหลวงวิเศษภักดีเป็นหลวงยกกระบัตร
4ข/จ.ศ. 1189	จดหมายเหตุว่าค้ำยการปราบกบฏเจ้าอนุ เวียงจันทน์ จ.ศ. 1189
7/จ.ศ. 1189	ใบบอกเมืองฮักปือ เรื่องส่งทองคำ กระบือ ตัวเมีย
10/จ.ศ. 1189	จดหมายเหตุเรื่องราชกัณฑ์เวียงจันทน์
1/จ.ศ. 1190	สารตราเจ้าพระยาจักรีถึงกรมการเมืองนครสวรรค์ เรื่องนำตั้งหลวงปลัด หลวงเมือง
2/จ.ศ. 1190	สำเนาพระราชโองการ พระราชอุทิศถวาย ธรรม และถวายอามิส
2/จ.ศ. 1191	ร่างสารตราเจ้าพระยาจักรีถึงพิษณุโลก พิษณุ สวรรค์โลก สุโขทัย เรื่องให้ส่งยา และขนาย- ช้าง เขากุ้งเทศา
3/จ.ศ. 1191	ร่างสารตราถึงพระยาไชยนาท เรื่องนำตั้ง อำแดงเอี่ยมเป็นกำนันตลาดเก็บของ
4/จ.ศ. 1191	ร่างสารตราถึงผู้รักษากรุงเก่า เรื่องให้ตั้ง โชนทวารรับเจ้าพระยาราชสุภาวดี
5/จ.ศ. 1191	คำให้การว่าค้ำยราชการทัพญวน
11/จ.ศ. 1191	หนังสือพระยารวงเพชร ค้ำส่งปืนหลวง
12/จ.ศ. 1191	ใบบอกสงขลา ส่งต้นไม้เงินทองและเครื่อง- บรรณาการ
15/จ.ศ. 1191	สำเนาจดหมายคอบวุ่นกับผู้รักษาเมืองเมาะคำเดิม จ.ศ. 1191
18/จ.ศ. 1191	คำสาบานเข้าหลวง เคนรังวัดสวนผลไม้ จ.ศ. 1191
19/จ.ศ. 1191	รายงานกอพระค้ำหนัก

คำและอักษรย่อแหล่งข้อมูล

- 2/จ.ศ. 1192 คัดสารตราเจ้าพระยาจักรี ถึงเจ้าเมืองกรมการ ให้เกณฑ์กองทัพไปตีญวน
- 6/จ.ศ. 1192 จดหมายขุนวิเศษถึงหม่อมกลีบ นางนก ความ เบ็ญเจ็ด
- 7/จ.ศ. 1192 จดหมายนายสิทธิวิชาตถึงนำชมเบ็ญเจ็ด
- 8/จ.ศ. 1192 จดหมายพระสุนทรราชเสถียรถึงนำชม เบ็ญเจ็ด
- 9/จ.ศ. 1192 ใบบอกเมืองอ่างทอง บอกน้ำฝนต้นข้าว
- 16/จ.ศ. 1192 ฎีกาขุนอุดมโกษาธิบดีช่วยเรวหัวเมืองต่าง ๆ
- 17/จ.ศ. 1192 ฎีกาหมื่นสุคนธ์ภักดี รับขี้ผึ้ง น้ำรัก หัวเมือง ต่าง ๆ
- 20/จ.ศ. 1192 ร่างสารตรา เรื่องนายสมบุญกล่าวโทษขุนวิสุท กับนายสิงโต
- 1ค/จ.ศ. 1193 สำเนารายงานเล่ม ๑ ว่าด้วยการปฏิสังขรณ์ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม
- 3/จ.ศ. 1193 ใบบอกพระยาสระบุรี บอกมาบึงท่านออกนันท- นายเวร
- 5/จ.ศ. 1193 ใบบอกพระยาไชยวิชิต เรื่องได้รับทองคำแล เงินให้หลวงวิสุตรคุมขึ้นไปซื้อข้าว และไต่จก การซื้อแล้ว
- 6/จ.ศ. 1193 ใบบอกพระสรกรมุรีและกรมการ
- 7/จ.ศ. 1193 ใบบอกพระสุนทรราชวงศา เมืองยโสธร บอก ขี้ผึ้ง และรายงานน้ำฝน
- 8/จ.ศ. 1193 ใบบอกหลวงปลัด หลวงพล ผู้ว่าราชการเมือง กรมการ เมืองนครนายก
- 9/จ.ศ. 1193 สารตราเจ้าพระยาบดินทร์เคธา เรื่องพระยา- กฤษ ไปรับผู้ทรงช้างสำคัญ
- 20/จ.ศ. 1193 ฎีกาเงินสิ่งของค่าเงินช่วย

คำและอักษรย่อแหล่งข้อมูล

- 3/จ.ศ. 1194 จกนมายพระจงรณฤทธิ์ บอกลงเรือมาให้
นายวิคนายเวร
- 8/จ.ศ. 1194 สารตราเจ้าพระยาจักรี เรื่องเกณฑ์ทำนาให้
ไค้ 3 คน ท่อ 1 เกวียน
- 15/จ.ศ. 1194 สารตราเจ้าพระยาจักรี ทอบพระศรีมหาเทพ
เจ้าเมืองแสนปางเรื่องส่งเงินช่วย
ศุภอักษรเมืองจำปาศึกที่ว่าไค้นำเงินส่งลงมา
ณ กรุงเทพฯ
- 41/จ.ศ. 1194 จกนมายหลวงจักรสุนทร ถึงอุปฮาดเมืองแสน
เมืองจันทน์ ทอบรับเงินช่วยทางค้าชาว ปีเถาะ
พระราชสารกรุงปักกิ่งทอบรับเครื่องราชบรรณาการ
จ.ศ. 1194
- 2/จ.ศ. 1195 ฎีกาทอบรับเหล็กน้ำจืด
- 3/จ.ศ. 1195 ไบบอกเมืองอุบล เรือจกโคบรทุกผลเร็ว
ส่งลงมากรุงเทพฯ
- 5/จ.ศ. 1195 สารตราเจ้าพระยาจักรีถึงเจ้าเมืองมุกดาหาร
ทอบเรื่องรับผลเร็ว ชีฉิ่ง ป่านใบจำนวนเกณฑ์
จกนมายข้าหลวงเมืองยโสธรถึงหลวงจักรสุนทร
เรื่องส่งไม้เสาซึ่งทมหิวเจ้าท่านสั่งให้ซื้อ จ.ศ.
1195
- 26/จ.ศ. 1195 ไบบอกเมืองร้อยเอ็ด
- 4/จ.ศ. 1196 ไบบอกเมืองตาก ส่งไม้ซุง
- 11/จ.ศ. 1196 ไบบอกพระยาราชนิภูถึงหลวงอนุรักษภูเบศร์
ให้ทราบเรียนสมุหนายกเรื่องหัตถ์ชวน
คำให้การนักชวนให้แก่หมื่นพิทักษ์ปลายนคนว่า
มีเขมรประมาณ 20 คน เข้ามาปล้น

คำและอักษรย่อแหล่งข้อมูล

- 3/จ.ศ. 1197 สารตราเจ้าพระยาจักรีถึงพระยานครไชยศรี
ให้เอาใจใส่ตรวจตราครอบครัวเขมร
- 4/จ.ศ. 1197 สำเนาหนังสือเจ้าพญาขรรมาธิบดี แม่ทัพใหญ่
มีถึงเจ้าเมืองหัวพันทั้งหก หัวเมืองลาวฝ่าย
ตะวันตกออกขึ้นกับเวียงจันทน์
- 39/จ.ศ. 1197 ใบบอกเมืองยโสธร เรื่องอาการป่วย
- 56/จ.ศ. 1197 สำเนาพระราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้คิดซื้อ
เรือรบเรือกำปั่น
- 2/จ.ศ. 1198 สารตราเจ้าพระยาจักรี เรื่องตั้งหลวงพระงค์-
อาษาเป็นพระยาสุโขทัย ตั้งหลวงวังเป็นพระ-
ปลัด
- 7/จ.ศ. 1198 หนังสือหลวงอัครสุนทรทอบเมืองยโสธร เรื่อง
เงินป่วย ตัวเลข หน้าขาว
- 10/จ.ศ. 1198 ร่างตราถึงพระยาเพชรบูรณ์ เรื่องทรงตั้งหลวง-
ขรณิบาลเป็นที่หลวงรณราษศึก
- 22/จ.ศ. 1198 ใบบอกเมืองพิษไชย เรื่องส่งไม้ขรสัก
- 77/จ.ศ. 1198 พระราชสารกรุงปักกิ่งทอบริบเครื่องราช-
บรรณาการ
- 79/จ.ศ. 1198 คัดบอกเรื่องทำบุญนาหลวงบ้านหันตรา กรุงเก่า
- 4/จ.ศ. 1199 สารตราเจ้าพระยาจักรีถึงกรมการเมืองสระบุรี
เรื่องตั้งเงินกิมเป็นหมื่นวิเศษภักดี นายอากาศยาสูบ
- 15/จ.ศ. 1199 จกหมายเจ้าพระยานคร ให้พระเสน่หามนตรี
ถือหนังสือกับจกหมายคุมเอาช่างทองเข้ามา
กรุงเทพฯ
- 63/จ.ศ. 1199 หนังสือพระยาอัครสุนทรถึงพระยานครสวรรค์
เรื่องให้ปล่อยตัวอ่าแคงบาง เมียนายค่าเลข
ไพร่หลวง

คำและอักษรย่อแหล่งข้อมูล

72ค/จ.ศ. 1199	สำเนาพระบรมราโชวาท จ.ศ. 1199
75/จ.ศ. 1199	บันทึกเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ 62 ปี จ.ศ. 1129-1210 และหมายประกาศ อากรค่าน้ำ
9/จ.ศ. 1200	สารตราเจ้าพระยาจักรีถึงกรมการเมืองพนม เรื่องกรอกรั่วเมืองตรันยา มาอยู่กะวันทก
10/จ.ศ. 1200	สำเนาท้องตราถึงเมืองนครราชสีมา เมือง สกลนคร เมืองกาฬสินธุ์
19/จ.ศ. 1200	สารตราเจ้าพระยาจักรีถึงเมืองเชียงใหม่ เรื่องห้ามขายช้าง โค กระบือ ให้พ่อค้า อังกฤษ
109/จ.ศ. 1201	หนังสือเจ้าพระยาอัครมหาเสนาบดีถึงเจ้า- พระยาอมราช เรื่องพระยากันตันขอกองทัพ พระยาศรีพิทักษ์ยกไปช่วย
134/จ.ศ. 1201	ใบบอกพระยาวิชิตราชฤณรงค์ ปราณบุรี เรื่องคุม ช้างสี่ประเภทแก่เมืองสงขลาเข้ามาถึง เพชรบุรีแล้ว
146/จ.ศ. 1201	หนังสือเจ้าพระยาอัครมหาเสนาบดีถึงเจ้า- พระยาอมราช พระยาศรีพิทักษ์ ณ เมือง สงขลา ว่าให้รีบยกกองทัพหลวงไประงับ เรื่องพระยากันตันกับตนกูปะสาวิวาทรบพุ่งกัน
251/จ.ศ. 1201	ท้องตราพระยาอัครมหาเสนาบดีถึงเจ้า- พระยาอมราช ณ เมืองสงขลา เรื่องพระยา- กันตันกับตนกูปะสารบพุ่ง

คำและอักษรย่อแหล่งข้อมูล

- 3/จ.ศ. 1202 หนังสือพระยาศรีสหเทพถึงพระยาพิชัยโลก
ให้ชำระเรื่องช้างที่จับได้
- 17/จ.ศ. 1202 จดหมายถึงพระแสนหามนตรีเมืองศรีขรภุมราช
มีพระราชประสงค์ใคร่ส่งคนไปสืบราชการ
เมืองไท
- 31/จ.ศ. 1203 ฎีกาเจ้ามัทยสุวิมลสมบัติ ทอรับทองคำสวย
เมืองลาวทาง ๆ
- 62/จ.ศ. 1203 เรื่องราวผู้ร้ายลักช้าง
- 81/จ.ศ. 1203 สารตราเจ้าพระยาอัครมหาเสนา เรื่องทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระแสนหามนตรีเป็น
พระยานครศรีขรภุมราช
- 91/จ.ศ. 1203 หนังสือเจ้าพระยามหาอำมาตย์ถึงกรมการเมือง
นครราชสีมา เรื่องนายญไปตามจับตัวนายหนาน-
สุพัก
- 104/จ.ศ. 1203 ความทรงจำกรมหลวงนรินทรเทวี
- 6/จ.ศ. 1204 สารตราถึงพระยาราชโยธาเมืองปราจีน เรื่อง
ให้รับส่งผ้าออกไปแจกกองทัพที่เมืองพระตะบอง
- 12/จ.ศ. 1204 สารตราถึงเจ้าพระยาบดินทร์ เรื่องให้หลวง-
ฮอรแนนคุมปืนและกระสุนออกไปส่งเมืองกระบิล
- 16/จ.ศ. 1204 หนังสือพระยาพิชัยโกษา เรื่องโปรดเกล้าฯ ให้
พระยาพิไชยออกไปลาดตระเวน
- 18/จ.ศ. 1204 สารตราเจ้าพระยาจักรีถึงพระยานครสวรรค์
เรื่องตั้งเงินยกเป็นชุนนิคมประเทศนายอำเภอ
จีน
- 26/จ.ศ. 1204 สารตราถึงพระยาศรีขรภุมโศกราช ให้พระยา
ศรีขรภุมโศกราช พระยาสงขลา แบ่งปันปักเขต
แดนเมืองสตูล เมืองบิลิตเสียให้เรียบร้อย

<u>คำและอักษรย่อ</u>	<u>แหล่งข้อมูล</u>
29/จ.ศ. 1204	จดหมายเหตุ ร.3 เรื่องเร่งตราเกณฑ์เมือง สระบุรี
34/จ.ศ. 1204	เรื่องราวหมื่นวิเศษนายอากรขอห้องตราขึ้นไป เก็บอากรสมภักษร
43/จ.ศ. 1204	จดหมายเจ้าพระยาบดินเดชา ส่งต้นไม้เงินทอง เครื่องราชบรรณาการ
69/จ.ศ. 1204	เรื่องราวอำเภอกงเกษ
71/จ.ศ. 1204	เรื่องราวขุนพรหมอากรเมืองไชยนาท เรื่อง ผู้ร้ายขวางป่าเรือซึ่งจอกนอนอยู่
99/จ.ศ. 1204	หนังสือพระยาศรีสหเทพถึงผู้ว่าราชการเมือง- สระบุรี เรื่องให้ปล่อยตัวนายเพชร
22/จ.ศ. 1205	สารตราเจ้าพระยาจักรี เรื่องตั้งหลวงบำรุง กองนอกเป็นพระณรงค์เรืองเดชเจ้าเมืองภูมิ
23/จ.ศ. 1205	สารตราเจ้าพระยาจักรี เรื่องตั้งโศฆาการ กรมมาเป็นพระนครรามลพบุรี
24/จ.ศ. 1205	สารตราเจ้าพระยาจักรี เรื่องตั้งหลวงสัสดีเมือง อุทัยธานีเป็นปลัด
33/จ.ศ. 1205	ร่างตราถึงเจ้าพระยาบดินเดชาเรื่องให้ พระยาเทษภรณขึ้นไปจับตัวอ้ายแสงซึ่งตั้งตัว เป็นข้าหลวง
37/จ.ศ. 1205	สารตราเจ้าพระยาจักรีถึงเจ้าเมืองกรมการ เรื่องประกาศให้ส่งเงินแดง เงินตะกั่ว เงิน ทองเหลือง
101/จ.ศ. 1205	ใบบอกเจ้าพระยาบดินเดชา เรื่องส่งสิ่ง ครั้ง ผลเร็วสวย

คำและอักษรย่อแหล่งข้อมูล

- 130/จ.ศ. 1205 หนังสือพระยาศรีสหเทพ ทอบเรื่องความของ
อ่าแตงนา นายมากควยเงินค่าตัวอีมก
- 137/จ.ศ. 1205 หนังสือเจ้าพระยามหาอำมาตย์ เรื่องบอก
รายงานน้ำฝน โรงทึบ และสวนอ้อย
- 138/จ.ศ. 1205 หนังสือพระยามหาอำมาตย์ถึงเมืองนครไชยศรี
เรื่องเงินแกวกับภรรยาสักตัมดินชาย
- 160/จ.ศ. 1205 หนังสือพระยาพิชัยโลกให้ส่งตัวหลวงมหาคไทย
ขุนคานกับพวก
- 6/จ.ศ. 1206 สมุดบันทึกจดหมายเรื่องราชการทัพญวน
- 9/จ.ศ. 1206 จดหมายเหตุเรื่องอังกฤษ เจ้าเมืองเมาะ -
คำเสริม ว่าพม่ารบกับยางแดง ห้ามลูกค้าไปมา
ค้าขาย
- 10/จ.ศ. 1206 คำให้การนายคี่ลาว เรื่องราชการเมืองพนม
กับคำให้การขุนณรงค์ภักดี
- 15/จ.ศ. 1206 ร่างตราถึงจันทประเทศ เรื่องให้ชำระความ
ผู้ร้ายสักกระบือให้เห็นเท็จจริง
- 20/จ.ศ. 1206 โบบอกเมืองเถิน เรื่องได้เห็นพวกอังกฤษ
20 คน เข้ามาเมืองเถิน
- 29/จ.ศ. 1206 สารตราเจ้าพระยาจักรีถึงเจ้าพระยาพิไชย
เรื่องให้มีหนังสือถึงพระยาแพร์ให้ชำระเลข
โบบอกหลวงรักษภูเบศ
- 39/จ.ศ. 1206
- 46/จ.ศ. 1206 สารตราถึงเจ้าเมืองกรมการ เรื่องเกณฑ์ไม้-
หวาย เรื่องคอกไม้เพลิง ในงานวัดพระเชตุ-
พน
- 50/จ.ศ. 1206 ตราพระยามหาอำมาตย์ถึงพระยาพิไชย เรื่อง
พวกเมืองฉา เมืองหงเจ้าสวามีภักดีคือเมือง
น่าน

คำและอักษรย่อแหล่งข้อมูล

- 56/จ.ศ. 1206 สารตราถึงพระยาสุนทรบุรี เรื่องให้ตั้งจีน
ทุกเป็นหมื่นพิศคุสมบัติน
- 136/จ.ศ. 1206 สารตราเจ้าพระยาจักรีทอบไ้รับบอกส่งตัว
จีนจำเลยในคดีฆ่าจีนกุดตาย
- 143/จ.ศ. 1206 โบบอกเจ้าเมืองกรมการ เรื่องเก็บเอาเงิน ทอง
ช้างมาแก้ราษฎร
- 147/จ.ศ. 1206 ร่างทรานายสังกล่าวโทษกรมการ เมืองมโนรม
- 159/จ.ศ. 1206 ร่างตราเรื่องให้เรียกเอาตราสำหรับที่พระจง-
รณดุทธิคนเก่าให้แก่พระจงรณดุทธิคนใหม่
- 168/จ.ศ. 1206 ร่างตราเรื่องหลงจูสีจอกกล่าวโทษจีนลกลูกหนีว่า
ยักยกออกอ้อยไปให้แก่จีนมีชื่อ
- 186/จ.ศ. 1206 โบบอกเมืองเพชรบูรณ์เรื่องรวานายทวง นายเกิด
กล่าวโทษพระยามรงค์
- 220/จ.ศ. 1206 โบบอกเมืองสุพรรณ เรื่องส่งตัวนายแยมทำตัว
ควยฮี่แป้น
- 7/จ.ศ. 1207 คณหนังสือพระยาฉะลาโหมมา เรื่องราชการทัพ
ฉวน
- 10/จ.ศ. 1207 คคบอกเรื่องส่งคณหนังสือราชการทัพฉวน 15 ฉบับ
- 11/จ.ศ. 1207 คคบอกเรื่องฉวนขอเป็นไมตรี
- 12/จ.ศ. 1207 คำแปลหนังสือฉวน เรื่องว่าควยฉวนยกกองทัพ
ใหญ่จะมารบไทย
- 24/จ.ศ. 1207 บัญชีทวงฉวนเฉลย าทณาสุมุหนายกส่งเข้ามา
ณ กรุงเทพฯ
- 29/จ.ศ. 1207 โบบอก เรื่องไ้จัดตั้งกองค่านสืบข่าวราชการ
ที่พม่ารบกับพวกยว้างแดง
- 34/จ.ศ. 1207 โบบอก เรื่องสืบราชการเมืองเขมร

คำและอักษรย่อแหล่งข้อมูล

- 47/จ.ศ. 1207 สารตรา เรื่องให้จึกเกี่ยวขนส่งนายสิทธิผู้ถือ
ทองคำและคุมเบียดหัวคเสือด้า
- 86/จ.ศ. 1207 ไบบอกเมืองสกลนคร เรื่องขอส่งผลเร็ว
- 100/จ.ศ. 1207 ไบบอกเมืองชัยนาท เรื่องให้ตรวจคูบินใหญ่
น้อยไว้สำหรับบ้านเมือง
- 131/จ.ศ. 1207 ไบบอกเมืองสระบุรี เรื่องส่งเครื่องแทนช้าง
- 240/จ.ศ. 1207 หนังสือพระยามหาอำมาตย์ ว่าด้วยเรื่องความ
นายทุกเลขไพรทหลวง
- 256/จ.ศ. 1207 หนังสือถึงเจ้าเมืองภูเวียง เรื่องให้ไต่สวน
อ้ายผู้ร้ายลักช้างของท้าวศรีสุราษฎร์
- 260/จ.ศ. 1207 หนังสือพระยามหาอำมาตย์ถึงพระยาสุพรรณ
เรื่องนายรอกกล่าวโทษขุนรองปลัด
- 272/จ.ศ. 1207 สารตราถึงพระยาไตรเพทรรัตนราชสงคราม
เรื่องให้นำตัวจีนกองไปยเข้ามา
- 290/จ.ศ. 1207 ไบบอกเมืองเงิน เรื่องบอกส่งไม้ขนสักตาม
จำนวนเกณฑ์
- 6/จ.ศ. 1208 สำเนาจดหมายพระยาขมราชว่าที่ฟ้าหะละหะ
ถึง าทพนาสมุหนายก
- 10/จ.ศ. 1208 สารตราถึงเมืองกำแพงเพชร เรื่องกำชับไม้
ให้ทมา 6 คน ที่อคว่ามิวิชาเข้ามาในบ้านเมือง
- 31/จ.ศ. 1208 สารตราถึงเมืองอุทัย เรื่องให้แสนเชือกไปตาม
ช้างสำคัญ
- 45/จ.ศ. 1208 สารตราเรื่องตั้งจีนยี่เป็นที่ขุนพิณสมบัติ นาย
อากรบ่อนเบี้ย

<u>คำและชักรยขอ</u>	<u>แหล่งขอมูล</u>
54/จ.ศ. 1208	สารตราถึงพระยาวิจิตร เรื่องตั้งเงินน้อยเป็น หมื่นเทพอากร นายอากรสมภัษร
90/จ.ศ. 1208	ใบบอกเมืองกำแพงเพชร เรื่องส่งเงินแทน ผลเรว
119/จ.ศ. 1208	สารตราถึงเมืองหิขิตร เรื่องผู้ร้ายลักกระบือ ขุนสิทธิชัคของไค้ส่งข้อปลุกษาขึ้นมา
123/จ.ศ. 1208	รางตราถึงเมืองอ่างทอง เรื่องความที่หมื่นรอง- ศรีมงคลกล่าวโทษหลวงปลัด
127/จ.ศ. 1208	ตราพระยามหาอำมาตย์ถึงพระพิจิตร เรื่องให้ หมื่นทิทักษ์ขึ้นไปชำระความหลวงสัสดี
130/จ.ศ. 1208	บัญญัติเรวกระวาน
7/จ.ศ. 1209	ศัคมอกถึงพระยาขมราช เรื่องตั้งเค้าคนถูก ทำโทษ
13/จ.ศ. 1209	สารตราทอบไค้รับข่าวว่าพม่ายกทัพตีเมือง เชียงใหม่ เชียงราย
16/1-2/จ.ศ. 1209	ศัคมอกเจ้าพระยาบดินทร์ เรื่องญวนกับฝรั่งเศส รบกัน
19/จ.ศ. 1209	สารตราถึงเจ้าพระยาบดินทร์ ทอบไค้รับบอก พระองค์ควงให้พระยาพระเชมรไปรับเจ้าหญิงา
21/จ.ศ. 1209	หนังสือออกญาราชสุภาวดีถึงหลวงอนุรักษภูเบศร์ เรื่องเจ้าเวียบตนามตั้งองค์ควงา
26/จ.ศ. 1209	หนังสือพระศรีเสนา เรื่องเสกพระหริรักษ์เป็น เจ้าประเทศราชกรุงกัมพูชา
32/จ.ศ. 1209	หนังสือเงินบาถึงพระยาโชฎีก เรื่องฝรั่งเศส รบกับญวน และอังกฤษรบกับกวางตุ้ง
37/จ.ศ. 1209	หนังสือออกญาราชสุภาวดี ทอบเรื่องชุกแหวง- แคงที่บ่อไปรงพรหม ไป่งไทร

คำและอักษรย่อแหล่งข้อมูล

- 41/จ.ศ. 1209 ตราพระยามหาอำมาตย์ เรื่องโปรดเกล้าฯ
ให้หัวหมื่น พระตำรวจออกไปสืบราชการ
ในบอกลเมืองมุกดาหาร
- 49/จ.ศ. 1209 ในบอกลเมืองสุโขทัย
- 91/จ.ศ. 1209 สารตราถึงเมืองไชยบุรี เรื่องตอบรับผลเร็ว
ที่ส่งแทนทองจำนวนเกณฑ์
- 107/จ.ศ. 1209 เรื่องร้อให้ลคเร็วช่วยนายดวง โยมพระครู
อินทโม เพราะชราภาพ
- 130/จ.ศ. 1209 ร่างหนังสือพระยามหาอำมาตย์ เรื่องส่งผล
เร็วช่วยและว่าควยแระทองแดง
- 135/จ.ศ. 1209 คักบอกลเมืองมุกดาหาร เรื่องขอรับพระราชทาน
เครื่องเขียนขึ้นไปซ่อมแซมพระวิหาร
- 163/จ.ศ. 1209 หนังสือพระยาราชสุภาวดีถึงนายอากร เคาสุธา
กรุงเก่า เรื่องนายขุนทองกล่าวโทษขุนยกกระบัตร์
- 177/จ.ศ. 1209 สำเนาแปลจคหมายว่าควยชนชาวอังกฤษทะเลาะ
วิวาทกับชาวกวางตุ้ง
- 181/จ.ศ. 1209 คักบอกลกรุงเก่าและเมืองตาก เรื่องความนายกิจ
มหาคเล็ก กับเรื่องพระไชยสงครามไปสืบราชการ
เมืองเมาะคำเดิมา
- 4/จ.ศ. 1210 สำเนาแปลจคหมาย จ.ศ. 1210
- 8/จ.ศ. 1210 ร่างสารตรา จ.ศ. 1210
- 15/จ.ศ. 1210 สำเนาศุภอักษรถึงเมืองอุคงมีไชย ว่าควย
ราชวาคีคุมสิ่งของเข้ามาทูลเกล้าฯถวาย
- 18/จ.ศ. 1210 ร่างสารตรา จ.ศ. 1210
- 24/จ.ศ. 1210 ร่างจคหมายออกญาสุภาวดี จ.ศ. 1210
- 31/จ.ศ. 1210 จคหมายเจ้าพระยาพระคลังถึงผู้สำเร็จราชการ
เมืองสิงคโปร์

คำและอักษรย่อแหล่งข้อมูล

46/จ.ศ. 1210	คัมภอก
51/จ.ศ. 1210	ร่างจดหมายพระยานาน
57/จ.ศ. 1210	ร่างสารตรา จ.ศ. 1210 เมืองนครชัยศรี นำคั้งนายเจียมเป็นหมื่นภักดีสมบัติ
155/จ.ศ. 1210	สำเนาคำให้การจีนไต่ว่าควยเรื่องฮังยี่เมือง ฉะเชิงเทรากำเวียบ
155ก/จ.ศ. 1210	สำเนาคำให้การจีนไต่ว่าควยเรื่องฮังยี่เมือง ฉะเชิงเทรากำเวียบ
155ข/จ.ศ. 1210	สำเนาคำให้การจีนไต่ว่าควยเรื่องฮังยี่เมือง ฉะเชิงเทรากำเวียบ
155ค/จ.ศ. 1210	สำเนาคำให้การจีนไต่ลงจู้ว่าควยเรื่องฮังยี่ เมืองฉะเชิงเทรากำเวียบ
164/จ.ศ. 1210	คัมภอกเมืองสกฉนครส่งทองคำสวย
190/จ.ศ. 1210	ร่างตราพระยามหาอำมาตย์ เรื่องให้เอาตัว ขุนวิเศษนายอำเภอม้าไต่สวน
197/จ.ศ. 1210	สารตราเจ้าพระยาจักรีถึงเจ้าเมืองหล่มสักก็ ทอรับแร่ทองแดงที่ซุกไต่ให้คุมลงไปส่งกรุงเทพฯ
2/จ.ศ. 1211	ร่างตราพระยาราชนิกุล
8/จ.ศ. 1211	ใบบอกเมืองกบิลบุรี
20/จ.ศ. 1211	ร่างสารตราเจ้าพระยาจักรี
22/จ.ศ. 1211	ใบบอกพระยาเชียงใหม่ เจ้าเมืองเชียงใหม่
36/จ.ศ. 1211	ใบบอกเจ้าพระยาศรีสุนทรเทพบอกส่งสำเนา จดหมายเมืองเชียงรุ่ง
85/จ.ศ. 1211	ใบบอกเมืองนครราชสีมา
86/จ.ศ. 1211	ใบบอกเมืองโพธิ์ไทร
97/จ.ศ. 1211	ร่างสารตราเจ้าพระยาจักรีถึงพระยาทิฆุโลก
99/จ.ศ. 1211	ร่างสารตราเจ้าพระยาจักรีถึงพระยาอุไทย

คำและอักษรย่อแหล่งข้อมูล

- 12/จ.ศ. 1212 จกหมายเหตุเซอร์ เอมสมุรอกเข้ามาทำสัญญา
ทางพระราชไมตรีระหว่างกรุงสยามกับอังกฤษ
- 12ง/จ.ศ. 1212 สำเนาจดหมายถึงเซอร์ เอมสมุรอก เรื่องทำ
หนังสือสัญญาไม้อันแจ่มแจ้ง
- 24/จ.ศ. 1212 สารตราถึงเจ้าอุปราชถึงเมืองจำปาศักดิ์ เรื่อง
คริวเมืองพิณ เมืองตะโปน เมืองระนอง
- 34/จ.ศ. 1212 พระบรมราชโองการ เรื่องทรงมอบราชสมบัติ
เมื่อใกล้จะสวรรคตให้กับเจ้าพระยาพระคลัง
- 48/จ.ศ. 1212 สารตราถึงเมืองมโนรม เรื่องนำคังนายเหิง
เป็นที่หมื่นวิเศษอากร
- 144/จ.ศ. 1212 ร่างหนังสือออกญาราชสุภาวดีบอกเรื่องจำนวน
เลขทองหม่อมเกสร
- 148/จ.ศ. 1212 จกหมายพระราชเสนาถึงเจ้าเมืองอุบลคอบรับ
ผลเร็วและเงินแทนผลเร็วช่วย
- 192/จ.ศ. 1212 คำทูลเจ้าคุณพระคลัง คุณพระนายไวยวรรณา
กับเขียนสัปประทุที่โรงรับที่ท่าบันไฟเมืองสมุทร-
ปราการ
- 3/จ.ศ. 1213 การทรงพระประชวร และการบรมราชาภิเศก
ร.3 จ.ศ. 1213
- 4/จ.ศ. 1213 บัญชีรายวันคักซื้อเพชร และราคาเพชรขึ้นพระ-
คลัง
- 6/จ.ศ. 1213 คำให้การเกี่ยวกับเหตุการณ์เมืองเชียงรุ่ง และ
12 ปีนั้น
- จกหมายเหตุ ร.3 จกหมายเหตุเกี่ยวกับเขมรและญวนในรัชกาลที่ 3
ตอนที่ 2 เหตุการณ์ในปีชวด พ.ศ. 2383

คำและอักษรย่อ

จกหมายเหตุ ร.3/ก

จกหมายเหตุวงอุคม

ปัจจุบัน

กรองภาษา

การเขียน

การใช้

การใช้ภาษา

การอ่าน

ขุน

คนไทย

โครงสร้าง

คำบุพบท

คำซ้ำ

จำลอง อูทะนุก

แหล่งข้อมูลจกหมายเหตุเรื่องทูตอเมริกันเข้ามาใน
รัชกาลที่ 3 เมื่อปีจอ พ.ศ. 2393

จกหมายเหตุวงอุคมสมบัติ

กรองภาษาและวรรณกรรม ชุมชุมวิชาการ

อักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การเขียนการพูด สิทธา พิณจิววกล และคณะการใช้ภาษา พ.นวรรพการใช้ภาษา กาญจนานาคสกุล และคณะการอ่าน และพิจารณาหนังสือ กรมวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ

ขุนคลัง (อมราวดี แปล)คนไทยในกองทัพนาซี ร.อ.วิชา ฐิตวิวัฒน์โครงสร้างของภาษาไทย : ระบบไวยากรณ์

วิจิตร ภาษพงศ์

คำบุพบทในภาษาไทย (วิทยานิพนธ์)

สุมิตรา อังวิชนกุล

คำซ้ำในภาษาไทย (วิทยานิพนธ์) สุจิตรรา

บุญมินเทนท์

หนังสือพิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทาน

เพลิงศพ พันเอก(พิเศษ) จำลอง อูทะนุก

ท.ช., ท.ม. วันที่ 16 มิถุนายน 2525 ณ

ฌาปนสถานกองทัพบก วัดโสมนัสวิหาร

คำและอักษรย่อแหล่งข้อมูล

ตำนาน	<u>ตำนานเทศน์มหาชาติ</u> สำนักเลขาธิการนายก รัฐมนตรี พิมพ์แจกในงานทอดกฐินพระราชทาน ของสำนักนายกรัฐมนตรี ณ วัดมเหยงคณ์
ประวัติ	<u>ประวัติวัดกวิศรารามราชวรวิหาร</u> ลพบุรี จัก พิมพ์ในงานสมโภชวัดกวิศรารามราชวรวิหาร ครบรอบ 112 ปี เพื่อหารายได้สมทบทุน ปฏิสังขรณ์พระอุโบสถ
พระชนมญาณมุนี	<u>พระชนมญาณมุนี 72</u> ที่ระลึกในงานทำบุญวัน- เกิดอายุครบ 72 ปี บริบูรณ์ พระชนมญาณมุนี เจ้าอาวาสวัดกวิศรารามราชวรวิหาร เจ้าคณะ จังหวัดลพบุรี
ภาษาไทย	<u>ภาษาไทยวิชาที่ถูกลืม</u> ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ
ลักษณะภาษา	<u>ลักษณะภาษาไทย</u> บรรจบ พันธุเมธา
วรรณคดี	<u>วรรณคดีศึกษา</u> วิภา กงกะนันท
ไวยากรณ์	<u>ไวยากรณ์ไทย</u> นววรรณ พันธุเมธา
ศิลปะการใช้ภาษา	<u>ศิลปะการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันและทาง</u> <u>ธุรกิจ</u> ฉัตรภา มุขนาค และคณะ
สัมภาษณ์เสรีयर โภคเศค	<u>ประวัติพระยาอนุমানราชชน</u> สัมภาษณ์ <u>เสรีयर โภคเศค</u> และพระยาอนุমানราชชนที่ <u>ข้าทเจ้ารัฐจัก</u> (มูลนิธิเสรีयर โภคเศค จักพิมพ์ เนื่องในวันเสด็จพระราชทานเพลิงศพ พระยา อนุমানราชชน ณ เมรุหน้าพลลาธิสริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส 14 ธันวาคม 2512)
โลกวรรณคดี	<u>โลกแห่งวรรณคดี</u> เอมอร จิตตะโสภณ
เหยื่อ	<u>เหยื่ออธรรม</u> (วิกตอร์ ฮูโก) ชูเสียด แปล
หลักภาษา	<u>หลักภาษาไทย</u> กรมวิชาการ กระทรวงศึกษา- ธิการ

คำและอักษรย่อแหล่งข้อมูล

กะรัต	นิตยสารกะรัต ฉบับที่ 53 มิถุนายน 2525
โนวา	วารสารโนวา ฉบับที่ 5 กรกฎาคม 2525
วารสารอักษรฯ 2/23	วารสารอักษรศาสตร์ ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม 2523
วารสารอักษรฯ 1/24	วารสารอักษรศาสตร์ ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 มกราคม 2524
วารสารอักษรฯ 2/24	วารสารอักษรศาสตร์ ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม 2524
วารสารอักษรฯ 1/25	วารสารอักษรศาสตร์ ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 มกราคม 2525
วิทยาสาร	วิทยาสาร ปีที่ 20 ฉบับที่ 30 8 สิงหาคม 2512
สทริสาร/14	นิตยสารสทริสารรายสัปดาห์ ปีที่ 35 ฉบับที่ 14 4 กรกฎาคม 2525
สทริสาร/22	นิตยสารสทริสารรายสัปดาห์ ปีที่ 35 ฉบับที่ 22 29 สิงหาคม 2525
สทริสาร/25	นิตยสารสทริสารรายสัปดาห์ ปีที่ 35 ฉบับที่ 25 19 กันยายน 2525
สทริสารภาคพิเศษ	นิตยสารสทริสารรายสัปดาห์ ปีที่ 35 ฉบับที่ 19 8 สิงหาคม 2525

คำชี้แจงเกี่ยวกับการ เสนอผลของการวิจัย

✓ 1. ในวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยได้แบ่งคำที่ทำหน้าที่เป็นคำบุพบทออกเป็น 4 จำพวก คือ คำบุพบทเดี่ยว คำบุพบทซ้อน กลุ่มคำบุพบท และคำบุพบทคู่

คำบุพบทเดี่ยว หมายถึง คำบุพบทที่ปรากฏคำเดี่ยวโดด ๆ เช่น แก่

คำบุพบทซ้อน หมายถึง คำบุพบทที่แสดงความสัมพันธ์ทำนองเดียวกัน

ปรากฏเรียงกัน เช่น จากแต่

กลุ่มคำบุพบท หมายถึง คำบุพบทที่แสดงความสัมพันธ์ต่างกัน ปรากฏเรียง

กัน เช่น ใกล้แก่

คำบุพบทคู่ หมายถึง คำบุพบทที่ปรากฏร่วมกัน แต่ไม่ได้อยู่ชิดกัน เช่น

แต่....จน

2. การศึกษาเปรียบเทียบวิธีใช้คำบุพบทในวิทยานิพนธ์นี้ ได้จากข้อมูลที่ไ้ระบุไว้ข้างต้น ในกาลข้างหน้าถ้าหากมีผู้ศึกษาข้อมูลนอกเหนือไปจากนี้ ผลของการวิจัย และข้อสรุปต่าง ๆ ที่ไ้กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้อาจแตกต่างไปก็ได้

เครื่องหมายที่ใช้ในวิทยานิพนธ์นี้

_____	ใช้ขีดเส้นใต้คำที่ทำหน้าที่เป็นคำบุพบท
" "	ใช้คร่อมข้อความที่เป็นตัวอย่าง
...	ปรากฏในข้อความที่คัดลอกมาจากข้อความอื่น และ
	ละบางส่วน ส่วนที่ละนั้นจะใช้ ...
....	ปรากฏระหว่างบุพบทคู่
.....	ปรากฏในข้อความที่คัดลอกมาจากศิลาจารึก เพื่อ
	แสดงว่า คำจารึกลบเลือนจนอ่านไม่ได้ ผู้อ่าน
	จารึกจึงใส่เครื่องหมาย ละส่วนนั้นไว้
()	ใช้คร่อมข้อความที่ผู้วิจัยสันนิษฐานเนื่องจากคำ
	อ่านจากต้นฉบับลบเลือนมาก และใช้คร่อมที่มา
	ของข้อความซึ่งแสดงไว้ท้ายตัวอย่างด้วย